

Ἐπιμνησθῆναι

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ

Ἐν Ἀθήναις . . . . . Δραχ. ν. 4.
Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις . . . . . » » 5.
Ἐν τῷ ἑξωτερικῷ . . . . . » » 8.

ΟΥΔΕΝΙ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Διατρεβαί μὴ ἀπέδουσαι τῷ σκοπῷ τοῦ φύλλου δημοσιεύονται δωρεάν.
Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

ΤΙΘΣ Α'. — ΑΘΗΝΗΣΙ 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1881. — ΑΡΙΘ. 11

ΑΡΧΑΙΑ ΘΕΩΡΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγούμενον φύλλον)

VIII

Οὕτω τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐλατρευθήσαν ἐν τῇ ἀρχιότητι. Ὁ Λουκρήτιος καταδεικνύων τὰς μεταβολὰς, ἃς ὑφίστανται, ἔπαυσε θεωρῶν ταῦτα ὡς θεότητας. Ἦν τότε ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παραδεδεγμένην θεωρίαν τοῦ ἀδικηθόρου καὶ ἀθανάτου τῶν στοιχείων. Ὁ θάνατος, ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, καταστρέφει τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἀλλ' οὐδόλως τὰ στοιχεῖα ἐγγίξει. Ταῦτα ἐπνέρονται ἀνέπαφα ἐν τῇ γῆ, τῇ κοινῇ ἡμῶν μητρί.

Ἐὰν λοιπὸν οἱ ἀρχαῖοι ἀπένειμον τοῖς θεοῖς τὴν ἐνέργειαν τῶν στοιχείων καὶ μετεώρων, ἔπραττον τοῦτο δι' ἄλλους λόγους.

Ἐν τούτῳ δέον διακρίνει τὴν εὐφυῆ τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν, ὄντων τῶν πλείστων θεολόγων, ἐφεύρεσιν τοῦ διοικεῖν τοὺς ἀνθρώπους.

Primus in orbe Deos fecit timor.

Ἐν ἀπάσῃσι σχεδὸν ταῖς ἀρχαίαις θεογονίαις καὶ ἰδίως ταῖς τῶν κατοίκων τοῦ βορρᾶ, τὰ τέσσαρα στοιχεῖα θεωροῦνται ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἐπιρροὴν ἰδιαίτερου πνεύματος, πηγάζοντος ἐκ τῆς τὴν αὐτῶν ἐνέργειαν καθοριζούσης θεότητος. «Ἐκ τῆς ἀνωτάτης θεότητος, ἣτις εἶναι ὁ ἔμφυχος καὶ διανοήκων πεπρωτισμένος κόσμος, λέγει ὁ Μάλετ, ἐπήγαγεν, κατὰ τοὺς λαοὺς τούτους, πληθὺς κατωτέρων θεοτήτων καὶ πνευμάτων, ὧν πᾶν ὄρατὸν μέρος τοῦ κόσμου ἦν νὰς καὶ ἔδρα τὰ πνεύματα δὲν ἤρχον μόνον ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἐρρυθμίζον τὴν ἐνέργειάν του. Ἐλασον

στοιχεῖον εἶχεν ἴδιον πνεῦμα, ἰδίαν θεότητα. Ὑπῆρχον τοιαῦτα ἐν τῇ γῆ, τῷ ὕδατι, ἀέρι, ἡλίῳ, σελήνῃ, ἀστέροι. Τὰ δένδρα, δάση, ποταμοὶ, ὄρη, βράχοι, σπήλαια, ἀνεμοὶ, ἡ βροντὴ, ἡ θύελλα περιεῖχον τοιαύτας, καὶ ἤξιοῦντο θρησκευτικῆς λατρείας.»¹

Οὕτως ἔνα ὀμιλήσωμεν μόνον περὶ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ὁ Ζεὺς πρόστατο τῶν ἐναερίων μετεώρων, νεφελῶν, βροχῆς, χιλιάζης, βροντῆς. Ὁ Αἴολος, τῶν ἀνέμων, θυελλῶν, τρικυμιῶν. Ὁ Ποσειδῶν, τοῦ θαλασσοῦ βασιλείου. Ὁ Ἥφαιστος, τοῦ πυρός ἢ Κυβέλη, Ἐστία, Δημήτηρ, Πλούτων κλπ. τῆς γῆς.

«Εὐνόητον, λέγει ὁ Dupuis, πόσον τοιαῦτα δοξασίαι ἐκώλυον τὴν πρόοδον τῆς φυσικῆς, ὅταν ἠδύναντο ἐξηγεῖν ἅπαντα τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως, ὡς θελήσεις πνευμάτων, ἐδρευόντων ἐν τῷ χώρῳ, ἔνθα ἡ ἐνέργεια τῆς αἰτίας ἐτελεῖτο. Ἀλλ' ἐὰν ἐκ τούτου ἡ σπουδὴ τῆς φυσικῆς μεγάλως ἐδοκίμασε προσκόμματα, ἡ ποίησις μεγάλως εὖρε πηγὰς ὅπως τὰ μέλιστα ἀναπτύχθῃ. Πᾶν ἐν αὐτῇ ἦν ἐνθουν, ὡς ἐφάνετο ὅν ἐν τῇ φύσει.

Ce n'est plus la vapeur qui produit la tonnerre,
C'est jupiter armé pour effrayer la terre ;
Un orage terrible aux yeux des matelots,
C'est Neptune en courroux qui gourmande les flots.
Echo n'est plus un son qui dans l'air retentisse,
C'est une nymphe en pleurs quise plaint de Nancisse.
(Boileau. art poétique).

Τοιαύτη ἡ γλῶσσα τῆς ποιήσεως ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχιότητος».

IX

Περαινομεν διὰ τῆς ἀναγραφῆς ἀρχαιτύπου

¹ εἰσαγωγή ἱστορίας τοῦ Βορρᾶ

φιλοσοφικῆς θεωρίας, περιλαμβανούσης τὰς μεταγωγικὰς ιδέας, ὧν τὴν γέννησιν προκάλεσεν ὁ ὀρισμὸς τῶν τεσσάρων στοιχείων· Ἐκαστον τῶν στοιχείων, λέγει ὁ Dupuis, παρίσταται ὑπὸ ἵππου, φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ ἵππου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν τῷ στοιχείῳ ἐδρεύοντος. Ὁ πρῶτος ἵππος, ὁ ἀνήκων εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦ αἰθερίου πυρός, καλεῖται ἵππος τοῦ Διός. Οὗτος εἶναι ἀνώτερος τῶν τριῶν ἄλλων, ὥσπερ τὸ πῦρ τὸ κατέχον τὴν ἀνωτάτην θέσιν ἐν τῇ τάξει τῶν στοιχείων. Ὁ ἵππος οὗτος εἶναι πτερωτός, καὶ ὁ ταχύτερος πάντων. Περιγράφει μέγιστον κύκλον περιβάλλοντα πάντας τοὺς ἄλλους, ἀγάζετ' ὑπὸ τοῦ λαμπροτέρου φωτός καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰκονίζεται ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἐν τοῖς αἰθερίοις στρώμασι κείμενοι ἀστέρες. Ὁ ἵππος οὗτος ὁ λαμπρότερος πάντων ἀναμφιβόλως εἶναι ἀγαπητὸς τῷ Διί.

Ἐπὶ τῷ δευτέρῳ ἀμέσως μετ' αὐτὸν ἐρχόμενος, ἐγγύτατα αὐτῷ προσομοιάζων, εἶναι δ' οὗτος ὁ τῆς Ἡρας δῆλα δὴ τοῦ ἀέρος, ἐπειδὴ ἡ Ἡρα πολλάκις ὑπελήφθη ἀντὶ τοῦ ἀέρος, οὐτινος ἡ θεότης αὕτη προΐσταται. Εἶναι δὲ κατώτερος τὴν τε ἰσχὴν καὶ ταχύτητα τοῦ πρώτου, περιγράφει δὲ κατώτερον καὶ στενώτερον κύκλον. Τὸ χρῶμα αὐτοῦ εἶναι φύσει μέλαν, ἀλλὰ τὸ μέρος τὸ ἐκτεθειμένον πρὸς τὸν ἥλιον καθίσταται φωτεινόν, ἐνῶ τὸ ἐν τῇ σκιᾷ διατηρεῖ τὸ φυσικὸν αὐτοῦ χρῶμα. Τίς δὲν ἀναγνωρίζει ἐκ τῶν σημείων τούτων τὸν ἀέρα, ὅστις τὴν μὲν ἡμέραν εἶναι φωτεινός, τὴν δὲ νύκτα ζοφερός;

Ὁ τρίτος ἵππος ἀφιεροῦται τῷ Ποσειδῶνι ἢ τῷ θεῷ τῶν ὑδάτων. Εἶναι δὲ βραδύτερος τῶν προηγουμένων.

Ὁ τέταρτος εἶναι ἀκίνητος· καλεῖται δ' ἵππος τῆς Ἑστίας. Μένει ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ δάκνων τὸν χαλινόν του. Οἱ δὲ ἐγγύτεροι στηριζόμενοι ἐπ' αὐτοῦ κλίνουσι πρὸς τὰ ἄνω. Ὁ δὲ πλέον μακρυσμένος διαγράφει κύκλον περὶ ὧς περὶ τὸ ὄριόν του.

Παρατηρητέον δ' ἐνταῦθα ὅτι Ἑστίας ὁ Πλάτων καλεῖ τὴν γῆν καὶ τὸ ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτῆς πῦρ. Παριστᾷ δὲ ταύτην ἀκίνητον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου. Οὕτως ἡ γῆ κειμένη ἐν τῷ κέντρῳ, ἔχει ἄνωθεν ἀπ' αὐτῆς τρία ὁμόκεντρα στρώματα στοιχείων, ὧν ἡ ταχύτερη εἶναι εἰς ἀντίθετον λόγον τῆς πυκνότητος. Τὸ ἀρχιότερον ὡς ταχύτερον εἶναι τὸ πῦρ, εἰκονιζόμενον ὑπὸ

τοῦ πρώτου ἵππου. Τὸ βαρύτερον εἶναι ἡ γῆ, στάσιμος ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κόσμου καὶ εἰκονιζομένη ὑπὸ ἀκινήτου ἵππου, περὶ τὸ ὅποιον περιστρέφονται οἱ τρεῖς ἕτεροι ἵπποι, ἐν διαστάσει καὶ ταχύτητι ἀξικνούσας ἀναλόγως τῇ ἐκ τοῦ κέντρου ἀποστάσει. Οἱ τέσσαρες οὗτοι ἵπποι, μεθ' ὅλην τὴν διαφορὰν τῆς συστάσεώς των, εἰσὶν ἐν εἰρήνῃ, καὶ κατὰ τοὺς φιλοσόφους ἐκ τῆς ὁμονοίας καὶ ἁρμονίας αὐτῶν διατηρεῖται ὁ κόσμος.

Ἐτέλος μετὰ περιστροφὰς ἡ ἰσχυρὰ καὶ θερμὴ πνοὴ τοῦ πρώτου ἵππου πίπτει ἐπὶ τῶν ἐτέρων καὶ ἰδίως τοῦ τελευταίου, φλέγει ἅπασαν τὴν χεῖτην αὐτοῦ καὶ στολὴν ἐπὶ τῇ ὁποίᾳ ἐφάνετο ἐναυρυνόμενος. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο, ὡς λέγουσιν οἱ Μάγοι, οἱ Ἕλληνες ἔψαλιν ἐν τῷ μύθῳ τοῦ Φεέθοντος.

«Πολλὰ ἔτη ὕστερον, ὁ ἵππος τοῦ Ποσειδῶνος, ἰσχυρῶς κινούμενος, ἐκαλύφθη ἰδρωτός πλημμυρήσαντος τὸν περὶ αὐτῷ ἐξευγμένον ἀκίνητον ἵππον. Ἀλληγορικῶς τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος.»

Εὐνόητον πόσον, ἡ θεωρία τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐξῆψε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν φιλοσόφων καὶ πόσον τὰ πνεύματα ἐγόητευσεν.

Ἡ πάλιν ἡ ἁρμονία τῶν στοιχείων ὑπῆρξεν ἀντικείμενον τῶν σκέψεων τῶν τε φιλοσόφων καὶ ποιητῶν. Αἱ περιγραφαὶ τούτων εἰσὶ τῆς φύσεως, ἀπαύστως ζώσης καὶ δρώσης, παρουσιαζούσης τῷ κοινῷ παρατηρητῇ τὸ θεῆμα ἀγρίας πάλης, ἀλλ' ἀκολουθοῦσης διὰ τῶν ταρχῶν καὶ τῆς βίας τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς προόδου καὶ τελειοποιήσεως ἐν τῷ σώματι.

X

Οἱ πρῶτοι θεολόγοι, ὡς ἄνω ἐλέχθη, ἀπέδωκαν τοῖς στοιχείοις πάσας τὰς ιδιότητας τῆς θεότητος, δηλ. θεώρησαν ταῦτα ἀθάνατα, ἀναλλοίωτα, ἀπλᾶ καὶ ὁμογενῆ.

Ὁ Ἐμπεδοκλῆς διέβλεπεν ἐν αὐτοῖς τὴν καταγωγὴν καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐνυπάρχει ἐν τοῖς ἄσμασι τῶν ἀρχαίων ποιητῶν θεογονιῶν, ὡς τοῦ Λινκίου, Ὁρφῆως, Ἡσιόδου. «Ἄσατε, λέγει ὁ Ἡσιόδος ταῖς Μούσαις, Ἄσατε τοὺς ἀθανάτους θεοὺς, τέκνα τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ, θεοὺς γεννηθέντας ἐκ τοῦ κόλπου τῆς νυκτός, καὶ οὓς ἐξέθρεψεν ὁ Ὀκεανός.»

Ἐπιταῦται δοξασίαι ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῇ κοσμογονίᾳ τῶν Σιαμίων.

νός, οἱ λάμποντες ἀστέρες, τὸ ἄπειρον τῶν οὐρανῶν στερέωμα, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν γεννηθέντες θεοὶ, ἡ θάλασσα, ποταμοὶ κτλ.»

Μετὰ τοὺς ποιητὰς ἦλθον οἱ φιλόσοφοι ἀναπτύξαντες τὰς ιδέας αὐτῶν. Ὁ Χρυσίππος Πυθαγόρας, Πλάτων, Ξενοκράτης, Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός, Ζήνων, Θεόφραστος, Κλεάνθης, Ἀναξίμανδρος, Ἀλκμίων ὁ Κροτωνιάτης, Παρμενίδης κλπ. ἐδόξαζον ὡς διαμονὴν τῆς θεότητος τὸ αἰθέριον πῦρ, ἥλιον, σελήνην, ἀστέρας, τέλος τὴν φύσιν καὶ τὰ κύρια ταύτης μέρη. Ἡ θερμότης, ἡ ἀφθόνως τῶν ἀστέρων ἐκπηγάζουσα, ἐθεωρεῖτο ὡς αἰτία τῆς ζωῆς.

XI

Ἀπὸ τοῦ τελευταίου αἰῶνος ἡ περίφημος θεωρία τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐντελῶς ἐγκατελείφη. Οἱ πρῶτοι δημιουργοὶ τῆς χημείας θανάσιμον πλῆγμα κατὰ ταύτην ἐπέφερον καὶ ἀπέδειξαν ὅτι οὐδὲν τῶν στοιχείων ἤξιζε τὸ ὄνομα αὐτό.

Τὸ πῦρ, ἐν παραδείγματι, προέρχεται ἐκ χημικοῦ συνδυασμοῦ συνοδευομένου ὑπὸ ἐκπομπῆς λάμπσεως καὶ θερμότητος. Οὕτω τὸ ὑδρογόνον δύναται νὰ ἀναφθῇ ἐν τῷ χλωρίῳ ἢ ὀξυγόνῳ. Ὁ σίδηρος ἐν τῷ ὀξυγόνῳ, τὸ ἀντιμόνιον ἐν τῷ χλωρίῳ κλπ. Ἐν ἅπασιν τοῖς φαινομένοις τούτοις ὑπάρχει σχηματισμὸς χημικῆς ἐνώσεως. Τὸ τοιοῦτον οὐδόλως ἠδύνατο ὑποπεῦσαι οἱ ἀρχαῖοι, οἵτινες ἐγίνωσκον ἀπλῶς τὸ φαινόμενον τῆς βοήθειᾳ τοῦ ἀέρος καύσεως τὸ παρατηρηθὲν ἐν τῷ ξύλῳ, ἐλάτῳ, ῥητίνῃ θεῖῳ κλπ.

Ὁ ἀήρ ἀνελύθη ὑπὸ τοῦ Λαβοαζιέ, ὅστις διέγνω ὅτι τὸ ὡς ἀπλοῦν θεωρούμενον στοιχεῖον αὐτὸ ἦν μίγμα ὀξυγόνου καὶ ἀζώτου, περιέχον ἐν ἡττονι ποσότητι ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ἄτμους ὕδατος. Αἱ τελευταῖαι δὲ χημικαὶ ἐρευναι κατέδειξαν ὅτι καὶ ἕτερα ἀέρια ὑπάρχουν ἐν αὐτῷ.

Τὸ δικυγές, τὸ ἀπεσταγμένον ὕδωρ εἶναι μίγμα ὀκτῶ μερῶν ὀξυγόνου καὶ ἐνὸς ὑδρογόνου κατὰ βάρους.

Ἡ γῆ τέλος ἀποτελεῖται ἐκ ποικιλωτέρων χημικῆς ἐνώσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύγκειται ἐκ χαλκίτιδος, ἀνθρακικοῦ καὶ θειούχου, ἰδίως ἐκ τῶν ἐν διαλύσει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῷ ὕδατι εὑρισκομένων.

XII

Ἡ θεωρία τῶν τεσσάρων στοιχείων, εὐρύστα

τὴν καταγωγὴν τῆς ἐν τῇ φύσει, ἀνεπτύχθη ὑπὸ τῶν περιφημοτέρων τῆς ἀρχαιότητος φιλοσόφων. Οἱ ποιητὰς ἐξ αὐτῆς τὰς ὠραιότερας αὐτῶν εἰκόνας ἐδανείσθησαν. Οἱ σοφοὶ ἐδίδαξαν ταύτην καὶ δι' αὐτῆς πάντα τὰ φυσικὰ ἐξήγησαν φαινόμενα. Ὁ Ἀριστοτέλης, Σενέκας, Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος ἐκ τῶν φιλοσόφων, ὁ Ὀμηρος, Βιργίλιος, Ὁβίδιος, Ἡσιόδος ἐκ τῶν ποιητῶν, ἐξ αὐτῆς πολλὰ ἐν τοῖς ἔργοις των ἀντέγραψαν. Ὑπὸ τοιούτων πνευμάτων υἰοθετηθεῖσα, ἡ θεωρία αὕτη, ἠξιώθη τῆς ἀποδοχῆς πασῶν τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ μεσαιῶνος. Ἡ σχολαστικὴ κατεχρήσθη αὐτῆς καὶ ἡ νεωτέρα τέλος ἐπιστήμη ἀπέρριψε ταύτην. Ἀλλὰ διὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐξευρέσεως αὐτῆς δεικνύσι ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα μοχθεῖ πάντοτε ὅπως ἀποκαλύψῃ τὴν φύσιν καὶ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν.

H. B.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ

II

Ὁφθαλμοφανῆς κανὼν.

Προσεπάθησα ἤδη ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀρθρῳ νὰ δώσω κανόνα ὀφθαλμοφανῆ. Συνιστᾷν τῷ παιδί νὰ ἴσταται εὐθύς, ὅταν ἀναγινώσκῃ, καὶ στηρίξῃ τὴν ῥάχην ἐπὶ τοῦ καθίσματος, ἀντὶ νὰ κλίνη τὸ στῆθος πρὸς τὰ ἔμπροσ, ἢν ὑλικὸς κανὼν ἀναγνώσεως, ἐφαρμοζόμενος εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὑφ' ὅλου τοῦ κόσμου, ἀπαιτῶν δὲ παρὰ μὲν τοῦ μαθητοῦ εὐπειθειαν παρὰ δὲ τοῦ διδασκάλου προσοχὴν. Ἴδου ἤδη ἕτερος κανὼν ἐπίσης ἀπλοῦς καὶ πρακτικὸς, ἀλλ' ὠφελιμώτερος τοῦ πρώτου. Ἀρκεῖ ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ ὅπως ἐπιτευχθῇ ἡ ἐφαρμογὴ του, καὶ ἀρκεῖ νὰ ἐφαρμώσῃ τις αὐτὸν ὅπως ἀναγινώσκῃ καθαρῶς καὶ ἀλθροῦς. Ὁ ὀφθαλμοφανῆς οὗτος κανὼν εἶναι ὁ τῆς στίξεως.

Ἡ στίξις εἶναι ἐνέργεια τῆς διανοίας, προσθέτει τῇ γεγραμμένῃ σελίδι φανεράν διασάφην. Περιγράφει τὴν φράσιν, καταδείκνυσι τὰς ἐκφράσεις, τὴν κατασκευὴν, τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. Στίξει ἐν τῇ ἀναγνώσει δηλοῖ ἀναπαραγωγὴν τῆς φράσεως. Ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι βλέπομεν καὶ μνηθῶμεν ὅτι παρατηροῦμεν, ὅπως

ἀναγινώσκοντες στίζωμεν. Ὁ τῆς στίξεως κωνών πάντας τοὺς λοιποὺς τῆς ἀναγνώσεως ἐν ἐαυτῷ περιλαμβάνει. Διότι ἡ τῆς ἀναγνώσεως τέχνη στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἐξῆς κυρίων ὄρων· 1) ἐπὶ τῆς προφορᾶς· 2) ἐπὶ τῆς ἀρθρώσεως· 3) ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τέλος ἐπὶ τῆς νοερᾶς ἀναπαράγωγῆς τῆς διανοίας τοῦ συγγραφέως. Πάντα λοιπὸν ταῦτα τὰ ἀντικείμενα τῆς σπουδῆς μεγάλως ἢ καλῆ στίξις ἐπιβοηθεῖ.

Στίζειν σημαίνει ἰσχυρῶς ἀναπνεῖν, διότι στίζοντες ἀναπαυόμεθα καὶ οὕτως ἀναγινώσκουμεν μεθ' ἡττονος κόπου. Αἱ στιγμὰὶ ὑποστιγμαί, κῶλα, τελείαι, ἄνω τελείαι εἰσὶ μικροὶ σταθμοί, μικραὶ ἀνάπτυλαι ἐπιτρέπουσαι τῷ ἀναγνώστῃ ν ἀναπνῆν. Γινώσκετε τὰ καθήσμενα ἐλεῖν, τὰ ὑποῖα θέτουσιν εἰς διάφορα μέρη τῶν κλιμάκων τῶν μεγάλων οἰκιῶν, ὅπως ἀναπαύωνται οἱ ἀνερχόμενοι; Πάντα ταῦτα τὰ σημεῖα τῆς στίξεως ὁμοιάζουσι πρὸς μικρὰ κηθίσματα τεθειμένα ἐντέχνως ἐν τῇ φράσει, ὅπως ἀναπαυόμενός τις ἐπ' αὐτῶν εὐκόλως διατρέχη τὴν σελίδα.

Ὁ καλῶς στίζων προφέρει καθαρώτερον, ἀρθροῦ ἐμφανέστερον. Πραγματικῶς πόθεν αἱ τῆς προφορᾶς καὶ ἀρθρώσεως ἐλλείψεις προέρχονται; Ἐκ τινος ἀδυναμίας, μαλθακότητος τῶν ἀρθρωτικῶν μυῶνων, κωλυούσης τὸν ἀναγνώστην νὰ γλύπη—ἐὰν ἐπιτρέπεται ἢ ἐκφρασίς—ἐκάστην λέξιν καὶ τὴν μορφήν αὐτῆς νὰ δίδῃ ταύτη. Ἐὰν λοιπὸν εἰς τὴν ἀδυναμίαν ταύτην προσθέσωμεν τὴν ταχύτητα, οὐ μόνον ἡ ἀπαγγελία καθίσταται ἀβεβαία, σκοτεινὴ, συγκεχυμένη, ἀλλ' ἐνίοτε αὐτὴ ἢ φράσις καθίσταται ἀκατανόητος. Μόνον ἡ στίξις κωλύουσα τὴν ταχύτητα κωλύει τὴν σύγχυσιν, πρὸς δὲ διαιροῦσα τὴν φράσιν εἰς πολλὰ μέρη, ἀπομονοῦσα τὰς λέξεις ἢ κατὰ μικρὰς ομάδας συνθεορίζουσα ταύτας, ἐπιτρέπει τῷ ἀναγνώστῃ ν' ἀσχοληθῇ περὶ μιᾶς ἐκάστης αὐτῶν κεχωρισμένως, νὰ συγκεντρώτῃ ἐφ' ἐκάστης αὐτῶν τὰς τῶν χειλέων, μασητήρων, γλώσσης κινήσεις καὶ οὕτω εὐκολώτερον νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν.

Ἡ στίξις δὲν εἶναι ἀνωφελὴς εἰς τὴν ἐμπομπὴν τῆς φωνῆς. Ἐν τῶν μεγάλων ἐλαττωμάτων τῆς ὑψηλῆς τῆς φωνῆς ἀναγνώσεως ἐν τοῖς σχολείοις καὶ αὐτοῖς τοῖς γυμνασίοις, εἶναι ἡ ψαλμωδία ἐκείνη, ἢ περιβάλλουσα πᾶσαν τὴν

ἀπαγγελίαν, δι' ἀκατανόητου τραχείας, θρηνώδους, διηνεκοῦς ἐρρίνου προφορᾶς, ἀνυποφόρου εἰς τε τὸ οὖς καὶ τὴν καλαισθησίαν. Καὶ τοῦτο κανονικὴ στίξις διορθῶσθαι, διότι κόπτουσα τὸ νῆμα τοῦ ἁσματος καθιστᾷ δύσκολον τὴν ἐπανάληψιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ πᾶσις ἀναγκάζεται ν' ἀλλάξῃ τὸν φωνῆς.

Καλῶς ἀναγινώσκειν δηλοῦ δίδειν τὸν πρόποντα τὰς λέξεις τονισμόν· ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι ἡ τήρησις τῆς στίξεως κατ' οὐδὲν ὠφελεῖ. Τὰ τῆς στίξεως σημεῖα, τὰ κοσμοῦντα τὴν φράσιν, δὲν δίδουσι αὐτῇ μουσικὴν. Ἐν τούτοις δύο τῶν σημείων αὐτῶν, τὸ θαυμαστικὸν καὶ ἐρωτηματικὸν, ἐν ἐαυτοῖς τὸν τονισμόν τῶν περιέχουσι. Προσέξατε ὅταν ἐπιφωνεῖτε καὶ θὰ ἴδητε ὅτι τὸ θαυμαστικὸν ἐκφράζεται πάντοτε δι' ἀνκλωϊώτου τόνου, ὥστε ἡ μόνη θέα τοῦ σημείου τοῦ περιστῶντος αὐτὸ ἀρκεῖ ὅπως ἀναμνήσῃ ὑμῖν τὸν συνοδεύοντα αὐτὸ τόνον.

Τὸ ἐρωτηματικὸν παρέχει τρεῖς περιέργους παρκτηρήσεις.

Ὁ κανὼν τῆς ἀπαγγελίας, διὰ πᾶσαν ἐρωτηματικὴν φράσιν εἶναι ὁ ἐξῆς· «ὁ τόνος τῆς πρώτης λέξεως δέον ν' ἀνταποκρίνηται πρὸς τὸν τῆς τελευταίας» ὡς

Θεωρεῖς λοιπὸν εὐκόλον αὐτό;

Ὁ ἐπὶ τοῦ ΡΕΙΣ τονισμὸς εἶναι ὁ αὐτὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ ΤΟ φερομένου· ὁ δεύτερος εἶναι ἡχὼ τοῦ πρώτου. Εἴπωμεν μουσικαὶ τόνοι (notes) ἀντὶ τοῦ τόνου καὶ ἡ ἐξήγησις ἔσεται φανερά. Ἐὰν ὁ τόνος ρεῖ εἶναι do καὶ ὁ τόνος το ἔσεται ὡσαύτως do.

Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ κύριον μέρος τοῦ κανόνος τούτου.

Ἡ ἐρωτηματικὴ ἔνοια τῆς φράσεως δεικνύεται ἐξ ἴσου καλῶς ἐὰν τὰ δύο ταῦτα do εἰσὶ τ' αὐτὰ ἢ ἐὰν τὸ πρῶτον ἀρχίζει τὴν μουσικὴν κλίμακα καὶ τὸ δεύτερον τελειώνει, ἢ ἐὰν τὸ πρῶτον τελειώνει καὶ τὸ δεύτερον ἀρχίζει. Ἡ ἀπεικόνισις καταστήσει τὴν ἐξήγησιν ταύτην καθαρὰν. Ἰδοὺ αἱ τρεῖς εἰκόνες μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φράσεως.

Πρώτη εἰκόν.

do do

ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΝ ΕΙΜΑΙ ΜΩΡΟΣ;

Ἐνταῦθα τὸ, τε do δι' οὐ ἀρχίζει ἢ φράσις καὶ ἐκεῖνο δι' οὐ περαίνεται ἔχουσι τὸν αὐτὸν τόνον (note).

Δευτέρα εἰκόν.

— do do

ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΝ ΕΙΜΑΙ ΜΩΡΟΣ;

Τὸ πρῶτον do ἀρχίζει τὴν κλίμακα καὶ τὸ δεύτερον τελειώνει αὐτήν. Ἡ κλίμαξ αὐτὴ ναι ἀνιούσα.

Τρίτη εἰκόν.

do do—

ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΝ ΕΙΜΑΙ ΜΩΡΟΣ;

Τὸ πρῶτον do εἶναι ἄνω καὶ τὸ δεύτερον ἄνω. Ἡ κλίμαξ εἶναι κατιούσα.

Αἱ τρεῖς αὗται εἰκονίσεις δηλοῦσιν ἄπασα ρώτησιν, ἀλλὰ δὲν ἐκφράζουσι τὸ αὐτὸ αἴθημα.

Ἡ πρώτη, ἔνθα οἱ δύο τόνοι εἰσὶν ἀπολύτως ἰσοῦτοι, ἀνταποκρίνεται ἐντελῶς εἰς τὰ γαλήνια αἰσθήματα.

Ἡ δευτέρα, ἡ ἀνιούσα ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀνυπομονησίαν ὀργῆν.

Ἡ δὲ τρίτη, ἡ κατιούσα θαυμασιῶς ἐκφράζει τὴν περιφρόνησιν.

Ἐφαρμόσατε ἐν μιᾷ ὁποιαδήποτε φράσει τοὺς τρεῖς διαφόρους τονισμοὺς τούτους καὶ τὸ ἀληθὲς τῆς παρκτηρήσεώς μου θ' ἀναγνωρίσητε.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΛΕΓΟΥΒΕ
μέλος τῆς γαλλ. Ἀκαδημίας.

Ο ΕΠΙΓΕΙΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ

«Ἐπεθύμουν νὰ ἐξετάσω τὴν ἀληθῆ χώραν, ἐν ἣ ὁ ἐπίγειος ἐφυτεύθη παράδεισος» λέγει διάσημος Ἄγγλος ὁ Burton ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ, «Ἡ Ἀνατομὴ τῆς Μελαγχολίας». Ἡ ιδέα αὕτη οὐκ ἦν ἰδίᾳ μόνον αὐτῷ, ἐπειδὴ ἀπείρων ἀπησχόλει τὴν μεγαλοφυΐαν, ἀπείρους δὲ παρελθόντων ἐναυτῶν περιηγητὰς πρὸς τὰς μεμακρυσμένας καὶ θελκτικὰς τῆς Ἀσίας χώρας ὤθησεν, ἔνθα καίπερ, νῆακαλύψωσιν ὅπερ ἐζήτουν δὲν ἠδυνήθησαν, συνέλεξαν ἐν τούτοις τερπνὰς ἱστορίας παραδόξων ἡθῶν καὶ ἀλλοκότων ἐθίμων, ἀνεκάλυψαν τὸ λαμπρὸν Βόρειον Σέλας, πλείστως δ' ἄλλας γεωγραφικὰς καὶ ἐθνογραφικὰς γνώσεις ἐντεύθεν ἠρύσθησαν. Μὴ ἀρκούμενοι ὅμως εἰς τὴν ἀόριστον καὶ ἀσαφῆ θέσιν τοῦ ἀπείρου καὶ μεγαλοπρεποῦς Παράδεισου, ἦν ἡ Βίβλος ἀφῆκε κενὴν ἐν ταῖς λέξεσι.

«Καὶ ἐφύτευε κύριος ὁ Θεὸς Παράδεισον ἐν Ἐδὲν πρὸς Ἀνατολὰς» πλείστοι τῶν περιηγη-

τῶν, ἀπείρους ἐποίησαντο μελέτας ἐπὶ εἰκασίῶν στηριζομένων ἐρίζοντες εἶτα περὶ τῆς σχετικῆς αὐτῶν ἀξίας.

Φαντασιόπληκτοι τινὲς ἀνέβησαν τὸ ὄρος Ἀραράτ ὅπως δυνηθῶσι ἀναγεύοντες ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ νὰ ἴδωσι μὴ τυχὸν τεμάχιά τινος τῆς Κιβωτοῦ τοῦ Νῶε ἀπελείποντο ἐκεῖ· οἱ σχολαστικοὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐδαπάνουν ἅπαντα τὸν ἐαυτῶν βίον ἐν φιλονεικίαις πάντοτε περὶ τῆς τῶν ἀγγέλων καὶ δαιμόνων στοιχειώδους συνθέσεως, περὶ τῆς ἀκριβοῦς διαστάσεως καὶ τοποθεσίας τοῦ Ἄδου, περὶ τῆς φύσεως τοῦ φλεγόμενου πυρὸς, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πνευμάτων, ἅτινα ἐπὶ τῆς αἰχμῆς καρφίδος ἢ δύναντο ὀρχεῖσθαι, τοῦ χαρακτῆρος τοῦ κέντρου τῆς γῆς, τῆς ἀκριβοῦς ἡμέρας, τοῦ μηνός, καθ' ἣν ὁ Ἄδμ ἐγεννήθη, τῆς γλώσσης ἣν ὠμίλει, τοῦ εἶδους τοῦ δένδρου τῆς Γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ, τοῦ ὀνόματος ὅπερ ἔφερεν ὁ Σατανᾶς πρὸ τῆς πτώσεως αὐτοῦ, τοῦ εὐτραπέλου ἰδίως ζητήματος ἐὰν ὁ δυνάστης ἐκεῖνος ἐκοσμεῖτο ἢ οὐχὶ δι' οὐρᾶς! καὶ τῶν τοιούτων μεθ' ὅλα λοιπὸν ταῦτα οὐδὲως παράδοξον τοσοῦτον δικαῶς παρὰ πάντων νᾶναζητῆται ἢ τοῦ παραδείσου χώρα.

Ὁ Κύριος Βάλτερ Ραλέη ἐν τῇ περὶ τοῦ Κόσμου ἱστορίᾳ αὐτοῦ (ἀποκύημα περιέργον τῆς ἀνθρωπίνης εὐφύας καὶ μαθήσεως) ἀφιερῶ τὸ ὄλον τοῦ τρίτου κεφαλαίου, ἐκ δεκαπέντε συνισταμένου παραγράφων, εἰς συνδιάλεξιν τινα περὶ τοῦ Παράδεισου, τῆς θέσεως αὐτοῦ, τοῦ γεωγραφικοῦ χαρακτῆρος, τοῦ ἐδάφους κλίματος κλπ. ὁ Κύριος Βάλτερ παραδόξως ὑποστηρίζει ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε τι τὸ πραγματικὸν, φυσικὸς καθόλου Παράδεισος, προσέτι δ' ὅτι ἡ παρὰ τοῦ Μωϋσέως περιγραφὴ ἐστὶν ὅλως μυστηριώδης καὶ ἀλληγορικὴ. Ἐν τούτοις οὐχ ὑπ' ὀλίγων συγγραφέων ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη τούτου· τοιοῦτοι δ' εἰσὶν ὁ Ὀριγένης, ὁ Φίλων, ὁ Γ. Φραγκῆσκος, ὁ Ἀγ. Ἀμβρόσιος καὶ πολλοὶ ἄλλοι· οἱ τρεῖς πρῶτοι τῶν συγγραφέων τούτων δι' ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ τέσσαρες πατριῶτες τοῦ Παράδεισου ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς τέσσαρας ἀρχαῖς ἀρετὰς δηλαδὴ τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ῥώμην καὶ τὴν σύνεσιν, ἢ πρὸς τὰς τέσσαρας ἀρχαῖς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκας δηλαδὴ τὸ ἔλαιον, τὸν οἶνον, τὸ γάλα, καὶ μέλι· ὁ Ἀγ. Ἀμβρόσιος ἀλληγορεῖ τὸν

Παράδεισον πρὸς τὰς ἀρετὰς τοῦ νοῦς ὑποστηρίζων ὅτι διὰ μὲν τοῦ Κήπου τῆς Ἐδὲν ἐσημαίνετο ἡ Ψυχὴ, διὰ τοῦ Ἀδάμ ἡ Γνώσις, διὰ τῆς Εὐχῆς αἱ Αἰσθήσεις διὰ τοῦ Ὄφρου ἡ ἡδονή, διὰ τοῦ δένδρου τοῦ Κελοῦ καὶ Κακοῦ ἡ Σοφία καὶ διὰ τῶν λοιπῶν τέλος δένδρων αἱ τῆς ψυχῆς λοιπαὶ ἀρεταί.

Ὁ Αὐγουστος Χρυσοκλήτης ἐδόξαζεν ὅτι ὁ Παράδεισος οὐ μόνον ἀπλῶς ἐκλείσθη μετὰ τὴν ἐξωσιν τοῦ Ἀδάμ, ἀλλὰ κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τρόπον ὥστε οἱ μετὰ ταῦτα ἐρευνηταὶ περὶ μὴ ὑπάρχοντος πλέον διαφιλονεικοῦσι.

Ὁ Μσχίνεζος καὶ νεώτεροί τινες ἄλλοι συγγραφεῖς βεβαιοῦσιν ὅτι κατὰ τὴν πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ γῆ ἄπασα ἀπετέλει Ἐδὲν τινα, ἐν ἧ κατ' ἄλλους τινὰς πάλιν, ὑπῆρχε ἰδιαιτέρον τι μέρος θελκτικώτερον τοῦ λοιποῦ, ἔνθα ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐχὴ διέμενον. Ὁ Κορόπιος Βηκκάνος θέτει τὸν Παράδεισον παρὰ τῷ ποταμῷ Ἀσσεινῶ, εἰς τὰ ὄρια τῶν Ἰνδιῶν ὁ Γερτουλιανός, ὁ Bonne-Aventure καὶ ὁ Δουράνδος βεβαιοῦσιν ὅτι εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐν ᾧ ἄλλοι συγγραφεῖς διατείνονται ὅτι εὐρίσκετο εἰς χώραν τινα πέραν τοῦ Βορείου Πόλου. Εἶναι δ' ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ὑπάρχουσι φαντασιώδεις καὶ μεγαλοπρεπεῖς μυθεύσεις περὶ τοῦ κάλλους τῶν Ἀρκτικῶν χωρῶν, ἀναμφισβόως, ἕνεκεν τοῦ ἀπωτάτου καὶ μυστηριώδους αὐτῶν. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι ἐν τῇ ἐσχάτῃ τοῦ Βορρᾶ ὁ κρότος τοῦ ἀνυψουμένου ἐκ τοῦ Ὄκεανοῦ ἡλίου ἠκούετο, οἱ δὲ Θεοὶ ἐφάνοντο ἐκεῖ περιπατοῦντες ἐν θαυμαστῇ μεγαλοπρεπείᾳ ἐπὶ τῶν ἐρήμων τῶν περάτων τοῦ κόσμου ὀχθῶν. Ὁ Βιργίλιος θέτει τὴν Εὐδαίμονα χώραν τῶν πάντοτε εὐτυχῶν Ὑπερβορίων ἐπὶ τοῦ Βορείου Πόλου, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους μάλιστα χρόνους τινὲς τῶν μεγάλων περιηγητῶν δοξάζουσιν ὅτι ὄπισθεν τῶν ἀπωτάτων χωρῶν τῶν πεπηγυῖων θαλάσῶν ὑπάρχει χώρα ὑπερβαλλούσης καὶ ὑπερφυστικῆς κελύμενης ὁ Πέτρος Κομέστορ διαγράφων τὴν θέσιν τοῦ Παράδεισου, φαίνεται ὑπονοῶν τὰς τοῦ Βορείου Πόλου χώρας ὁ Παράδεισος λέγει οὗτος «εἶναι θελκτικώτατος τόπος, κεχωρισμένος τῆς ἡμετέρας ζώνης διὰ μακροῦ βραχίονος ξηρᾶς καὶ θαλάσσης καὶ εἰς τοσοῦτον κείμενος ὕψος ὥστε ὁ κύκλος αὐτοῦ τοῦ τῆς σελήνης ἐφάπτεται.» Περὶ αὐτῆς γνώμη ἐξεφράσθη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως Βαρσεφᾶ, λέγοντος

ὅτι ὁ «Παράδεισος κεῖται ἐν χώρᾳ τινὶ μακρὰ πολὺ κειμένη τῆς ἡν κατοικοῦμεν, ἐξ ἧς διέρχονται τέσσαρες ποταμοὶ» (οἱ τέσσαρες ἀρχαῖοι οἱ ὑπὸ τῆς Βίβλου καταδεικνύμενοι) «μετὰ τοσούτου καταπίπτοντες κρότου καὶ ταχύτητος, ἡ δὲ ὁ λόγος νὰ ἐκφράσῃ ἀδυνατεῖ.

Ὁ Εὐφρατὴ ἄλλην τινα δίδει ἐξήγησιν, σκεπτικῶς ἐν ταῦτῳ καὶ μεγαλοπρεπῆ «ὁ Παράδεισος, γράφει οὗτος, περιβάλλει τὴν γῆν ἄπασαν τοσοῦτον δὲ πέραν κεῖται τοῦ Ὄκεανοῦ, ὅσος ὁ κύκλος τῆς γῆς εἰς ἕκαστον σημείον τῆς περιφερείας τῆς ὡς δ' ὁ κύκλος τῆς σελήνης περιβάλλει αὐτὴν ἄπασαν, οὕτω καὶ οὗτος τῆ γῆν.»

Αἱ περὶ τῆς τοῦ Παράδεισου τοποθεσίας δοξαίαι εἰσὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀναρίθμητοι. Ἐκτὸς τῶν ἤδη ἀνωτέρω καταδειχθεισῶν, ὑπὸ τινῶν ἐξετέθησαν ὡς τοιαύτη τὸ ὄρος Ἀραράτ, κοιλὰς τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Ταύρου, ἡ νῆσος Κεϋλάνη, ἔνθα ὑπάρχει ὄρος κεκλυμένον ἡ Κορυφὴ τοῦ Ἀδάμ ἐφ' οὗ λέγουσιν οἱ ἐγγύριοι ὅτι ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἐγεννήθη καὶ ἐφ' οὗ δεικνύουσι τὸ γιγαντιαῖον ἐπὶ τῆς γῆς ἐκτύπωμα τοῦ ποδός του ἡ Σουμάτρα, αἱ Κανάριοι νῆσοι ἡ Εὐδαίμων χώρα, ἡ Περσία, ἡ Συρία, ἡ Αἰθιοπία, ἡ ὑπὸ τῆς Κασπίης ἡδὴ θαλάσσης κεκλυμένη χώρα, αἱ ἀπὸ τῶν νότιοι χωραὶ, ἡ Σελήνη, ὁ ἑβδομος Οὐρανός κατὰ τὸν Μωάμεθ, μύλον ὅτι αἱ τελευταῖαι δύο αὗται δοξαίαι ἀπομακρύνονται λίαν τῆς ἰδέας Ἐπιγείου Παράδεισου ἐὶς ἄλλο μέρος τῆς γῆς περιλαμβάνον μέγα μέρος τῆς Ἀσίας καὶ μέρος τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τῶν τεσσάρων διαρρέομενον ποταμῶν τοῦ Γάγγου, τοῦ Τίγριτος, τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Νείλου. Ἐσχάτως δὲ Ἀμερικανός τις συγγραφεὺς λίαν τολμηρῶς ἰσχυρίσθη ὅτι ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐχὴ ἐπλάσθησαν ἐν Παράδεισῳ ἐκεῖθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ φυτευθέντι.

Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέρην γνώμην ὁ Παράδεισος εἶχε φυτευθῆ μετὰ τὸν Εὐφράτου καὶ Τίγριτος δύο τῶν τεσσάρων ποταμῶν τῶν ἀρδευόντων τὸ τοῦ Ἀδάμ καὶ Εὐχῆς κράτος. Αὕτη ἐστὶν ἡ τοποθεσία ἡ πιθανῶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μίλτωνος ὑποδεικνυομένη ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τοῦ Ἀπωλεσθέντος Παράδεισου.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

Η ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ ΕΝ ΣΗΡΙΚῃ¹

Ἡ πρώτη τοῦ ἔτους, ἦν μετὰ τοσαύτης πομπῆς οἱ κάτοικοι τοῦ Οὐρανούου κράτους τελοῦσι, ὑμπίπτει μὲ τὴν 25 Ἰανουαρίου. Πάντες, ἀνδρες καὶ γυναῖκες, παῖδες καὶ γέροντες καὶ αὐτὰ ἡλικία ἀνκτόρω αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἐπαίτου μέσου τῆς εὐθυμίας τῆς μεγίστης τῶν ἐορτῶν. Πανταχοῦ αἱ ἐργασίαι ἐπὶ τριήμερον διακόπτονται, πάντες ἐνδύονται κινουρή φαντασιώδη ἐνδύματα, κοσμοῦσι τὰς γυναικας καὶ οἴκους αὐτῶν διὰ ποικίλων χρωμάτων καὶ ἀλουργῶν ταινιῶν, ἐφ' ὧν χρυσοῖς γράμμασι εἰσὶ κεκαυράμενοι εὐχαὶ καὶ προσήσεις πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας. Αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα κοσμοῦνται κατὰ τὴν νύκτα διὰ τοῦ παραδοξοτάτου ἐκείνου μαγικοῦ τρόπου, τοῦ καταπλήττοντος τὸν θεατὴν.

Τὴν παραμονὴν τῆς πρωτοχρονιάς θυσίαι ὀρύζης, καρπῶν καὶ τραγημάτων προσφέρονται τῷ φθίνοντι ἔτει, ὅπως πεισθῆ ν' ἀπέλθῃ ἐν εἰρήνῃ. Τεμάχια χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ χάρτου κκίονται, ὡς εἰς τὰς συνήθεις κηδεῖας, ὅπως δηλωθῆ ὁ θάνατος τοῦ ἔτους καὶ τιμηθῆ ἡ κηδεῖα αὐτοῦ. Εἶτα ἐν τοῖς νκοῖς ἐνώπιον τοῦ ἀνυπομονοῦντος πλήθους, ἀγγέλλεται ὑπὸ τῶν ἱερέων ἡ γέννησις τοῦ νέου ἔτους διὰ κραυγῶν χαρᾶς πάντες τότε, καθ' ἄπασαν τὴν νύκτα, συνωθοῦνται ἐν ταῖς ὁδοῖς, τρελλοὶ ἐκ χαρᾶς, πηδῶντες καὶ ἀλλοτρίως ὀρχοῦμενοι καὶ ἄδοντες, κυμβαλίζοντες καὶ θορυβοῦντες. Ἀμα δ' ἡμέρα ἀρξεται ὑποφώσκουσα ἄπασα αἱ θύραι ἐρημητικῶς κλείονται, αἱ θορυβώδεις ὁδοὶ ἐρημοῦνται καὶ παράδοξος σιγὴ διαδέχεται τὴν ταραχὴν. Ἐκαστὴ οἰκογένεια ὑποδεχθεῖσα τὸ νέον ἔτος καθέργει αὐτὸ ὅπως μὴ ἀπέλθῃ.

Ἄγγλος τις ὑπελόγησεν ὅτι διὰ τὰ think-you (εὐχαριστῶ) ἄπερ κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ πρὸς τοὺς εὐχομένους αὐτὸν ἀπηθύουν. ἦνοιξε 8422 φορὰς τὸ στόμα του!

¹ Τὴν κοινῶς Σινικὴν ἢ Κίναν καλοῦμεν Σηρικὴν ἐπειδὴ ὡς εἰκάζεται ἐκ τῶν τοῦ Πτολεμαίου, οὕτως καὶ τὴν αἰτὴν οἱ ἀρχαῖοι ἔλληνες.

Η ΑΤΜΗΛΑΤΟΣ ΟΙΚΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΕΝ Τῃ ΑΡΚΤΩΑΙ ΙΝΔΙΚῃ¹

ΓΡΟ

JULES VERNE

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Πλουσία χώρα, μετὰ τῶν ἀπείρων αὐτῆς μικροχρυσιδῶς πρασίνων ὀρυζῶνων, τῶν εὐρειῶν φυτειῶν μηκῶνων καὶ τῶν ἀπειρακρίθμων κωμῶν, ἀπολλυμένων ἐν τοῖς λειμῶσι καὶ σκιαζομένων ὑπὸ φοινίκων, μαγγιέρων, κοκκοφοινίκων, ἐφ' ὧν ἡ φύσις ἐξέτεινε δίκην δικτύου, ἀνεξέλικτον πλέγμα κληματίδων. Αἱ ὁδοὶ αἰ ἀκολουθεῖ τὸ Steam-House ὁμοιάζουσι πρὸς πυκνὰ λίαν, ὧν ὑγρὸν ἔδαφος διατηρεῖ τὴν δρόσον. Χωροῦμεν, τὸν χάρτην ἐν τῇ χειρὶ, μηδὲν φοβούμενοι περιπλάνησιν. Οἱ χρεμετισμοὶ τοῦ ἐλέφαντος ἡμῶν μίγνυνται μετὰ τῶν ὑποκόφων συνκυλιῶν τῶν πτερωτῶν ὄντων καὶ τῶν ἐριστικῶν κραυγῶν τῶν σιμιτικῶν φύλων. Ὁ ἀτμός αὐτοῦ πυκνοῦς κυλινδοῖ σίφωνας ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν φοινίκων, τῶν βανκνεῶν, ὧν οἱ χρυσίζοντες καρποὶ, ὡς ἀστέρες, ἐν τῷ μέσῳ ἐλαφρῶν νεφελῶν ἐκφάνονται. Κατὰ τὴν δίοδον δ' αὐτοῦ ἐγείρονται νεφέλαι τῶν πτηνῶν τῆς ὀρύζης, ὧν τὸ λευκὸν πτέρωμα συγχέεται μετὰ τῶν λευκῶν νεφελῶν τοῦ ἀτμοῦ. Ἄλλ' οἷα θέρη! Μόλις ὑγρὰ αὐρὰ ἐπιπνέει διὰ τῶν παραπετασμάτων τῶν θυρίδων. Οἱ θερμοὶ ἀνεμοὶ οἱ θωπεύοντες τὰς ἄκρας τῶν πρὸς δυσμὰς κοιλάδων, καλύπτουσι διὰ τῆς καυστικῆς πνοῆς τῶν τῆν πεδιάδα. Ἀδύνατον ἀνευ θανατηφόρου πνιγμοῦ νὰ διακινδυνεύσῃ τις ἐν τῷ φλογερῷ αὐτῷ ἡλίῳ. Οὕτως ἡ πεδιάς εἶναι ἔρημος. Μόνη ἡ σκιερὰ ὁδὸς φοιτᾷται ὑπὸ τινῶν. Φαίνεται ὅτι ὁ θερμοστῆς Καλοῦθ κατεσκευάσται οὐχὶ ἐκ πλατίνης, ἐπειδὴ αὕτη ἀναλύεται, ἀλλ' ἐκ καθαροῦ ἀνθρακός, μηδὲν παρὰ τῷ φλέγοντι λέβητι πάσχω.

«Κύριε Μωκλερ, εἶπε μοι ὁ λοχίας Μὰκ Νάιλ, τοῦτο ἀναμνηστικῶν τὰς ἐσχάτας τοῦ μαρτίου ἡμέρας, καθὰς ὁ σὶρ Οὐγὸς Ρῶς, μετὰ δύο τηλεβόλων μόνον ἐπεχειρεῖ τὴν κύκλωσιν τῆς Αὐλιώδης. Ἀπὸ 16 ἡμερῶν εἶχόμεν διέλθει τὴν Βέτβαν καὶ ἐπὶ 16 ἡμέρας οἱ ἴπποι οὐδ' ἄπαξ εἶχον ἀποζευθῆ. Ἐμκχόμεθα ἐν τῷ μέσῳ ὑπερ-

μεγέθων τειχῶν ἐκ γρανίτου, ἦτοι ἐντὸς καμί-
νου. Τὰς τάξεις ἡμῶν διέτρεχον οἱ χρίτσεις, φέ-
ροντες ὕδωρ ἐν ταῖς ὑδρίαις αὐτῶν, καὶ ἐνῶ
ἡμεῖς ἐπυροβολοῦμεν, οὗτοι ἔβρεχον τὰς κεφα-
λὰς ἡμῶν. Ἀναμιμνήσκομαι ὅτι εἶχον ἐξαν-
τληθῆ. Τὸ ἐμὸν κρανίον διερρηγνύετο. Μικροῦ
δεῖν ἐπιπτον . . . Ὁ συνταγματάρχης Μουρωῦ
βλέπων με δρᾶττεται τῆς ὑδρίας ἐνός χρίτσεως,
ἐκκενεῖ ταύτην κατὰ τῆς κεφαλῆς μου. Ἦν δ'
ἡ τελευταία, ἦν οἱ προμηθευταὶ εἶχον. ὦ! οὐ-
δέποτε ἀμνημονήσω τούτου! σταγῶν αἵματος
ἀντὶ σταγῶνος ὕδατος! ἂν ἔτι ὀλόκληρον τὸ
αἷμα μου ὑπὲρ τοῦ συνταγματάρχου χύσω, ἔτι
ὅλ' ὀφείλω αὐτῶ!

— Μὰ Νάϊλ, ἠρώτησα, ὁ συνταγματάρ-
χης ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν ἐπὶ μᾶλλον
σκεπτικώτερος καθίσταται. Καθ' ἐλάχιστην . . .

— Ναι, κύριε, διέκοψέ με ζωηρῶς ὁ λοχίας,
ἀλλὰ τοῦτο εἶναι φυσικώτατον. Ὁ συνταγμα-
τάρχης προσεγγίζει τὴν Λυκνώδην, Κουμπό-
ρην, ἔνθα ὁ Νκανὰ ἐφόνευσε . . . Μᾶλλον ἔδει
ὅπως τροποποιηθῆ τὸ δρομολόγιον τῆς περιη-
γήσεως ταύτης, ὅπως μὴ διέλθωμεν τὰς ὑπὸ
τῆς ἀποστασίας ἐρημωθεῖσας ἐπαρχίας! Εἰσι
ναπαὶ ἔτι αἱ σφαγαί, ὥστε ἡ ἀνάμνησις αὐτῶν
ζωηρὰ διατηρεῖται.

— Διὰ τί νὰ μὴ ἀλλὰζώμεν ὁδὸν, εἶπον τότε,
ἐὰν ἐπιθυμῆς, Μὰ Νάϊλ, ὁμιλῶ περὶ τούτου
τῶ Βάνξ, τῶ Χωδ . . .

— Εἶναι ἀρχαί, ἀπεκρίναντο ὁ λοχίας. Ἄλλως
τι φρονῶ, ὅτι ὁ συνταγματάρχης σκοπεῖ νὰ
επκνίδη δι' ἐσχάτην φορὰν, ἴσως, τὸ θέατρον
τοῦ τρομεροῦ ἐκεῖνου πολέμου, νὰ ἐπισκεφθῆ
τὸ μέρος, ἔνθα ἡ λαίδυ Μουρωῦ εὔρε τὸν θά-
νακτον, καὶ οἶον θάνακτον!

— Βεβαίως εἶναι παρηγορῆσι καὶ ἀνταρτίαις
τὸ θρηνεῖν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ φιλιτάτου ἡμῶν . . .

— Ἐπὶ τοῦ τάφου ναι! ἀνέκραξεν ὁ Μὰν
Νάϊλ. Ἄλλ' εἰσι τάφος τὰ φρέατα τῆς Κουμπό-
ρῆς ἔνθα τοσάυτα θύματα ἀναμιξῆ συνεσω-
ρεύθησαν! Εἶναι μνημεῖον, ἀναμιμνήσκον ἡμῖν
ἐκεῖνα, ἅπερ εὐλαβεῖς χεῖρες δικτηροῦσιν ἐν τοῖς
κοιμητηρίοις ἡμῶν ἐν Σκωτίᾳ, ἐν τῶ μέσῳ τῶν
ἀνθέων, ὑπὸ τὴν σκιάν ὠραίων δένδρων, μετὰ
τοῦ ὀνόματος ἐλαίου, ὅστις πλέον δὲν ζῆ! Ἄχ!
κύριε, φοβοῦμαι τὸ μέγεθος τῆς θλίψεως τοῦ
συνταγματάρχου! ἀλλ' ἐπανάλαμβάνω, ἀδύνα-
τον νῦν νὰ πεισθῆ ὅπως ἀλλὰζῆ ὁδόν.»

Ἀναμφιβόλως ὁ Μὰν Νάϊλ, ὁμιλῶν οὕτω
ἠννοεῖ τὰ σχέδια τοῦ συνταγματάρχου. Ἄλλ'
ἔλεγε τὰ πάντα, καὶ μόνον ἡ ἐπιθυμία ὅπου
ἐπανάδη τὴν Κουμπόρην ἐπεισε τὸν συνταγμα-
τάρχην νὰ καταλίπῃ τὴν Καλκούτταν; Ὅπου
ποτ' ἂν ἦ, νῦν εἴλετο, ὡς ὑπὸ μαγνήτου πρὸ
τὸ θέατρον τοῦ ὀλεθρίου δράματος! . . . Ἠρώτησι
τότε τὸν λοχίον ἂν οὗτος κατέλιπε πᾶσα
ιδέα ἐκδικήσεως καὶ ἂν ἐπίστευεν εἰς τὸν πο-
Νκανὰ Σαχίβ θάνακτον.

«Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ Μὰν Νάϊλ. Οὐδὲν δεῖγμα
τούτου ὑπάρχει, ἄλλως τε ἀδύνατον ν' ἀποθάνῃ
χωρὶς διὰ τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ νὰ τιμωρηθῆ.
Ἐν τούτοις οὐδὲν γινώσκω . . . ἐλαύνομαι ὡς ὑπ'
ἐνστίκτου. Εἴθε αἱ προκισθήσεις νὰ μὴ με ἀπα-
τώσι, καὶ ἡμέραν τινα . . .»

Κίνησις τοῦ λοχίου ἐδήλωσε τί ἐσκόπει εἰπεῖν.
Ὅταν τὰ κατὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην διηγῆ-
θην τῶ Βάνξ καὶ Χωδ, ἀμφοτέροι συνεφώνησαν,
ὅτι ἀδύνακτον πλέον τὸ δρομολόγιον νὰ μετα-
βληθῆ. Ἄλλως τε οὐδόλως διὰ τῆς Κουμπό-
ρῆς διελθεῖν ἐσκοποῦμεν, καὶ ἄπαξ τὸν Γάγ-
γην ἐν Βενκρῆς ὑπερβάντες, εὐθὺ πρὸς βορρᾶν
θ' ἀνηρχώμεθα ἀνατολικῶθεν τοῦ βασιλείου τῆς
Οὔδης καὶ Ῥοχιλκάνδης διερχόμενοι. Ἀβέββαιον
δὲ ἂν ὁ σιρ Ἐδουάρδος Μουρωῦ ἐπεθύμει ἐπα-
νιδεῖν τὴν Λυκνώδην ἢ Κουμπόρην.

Ὁ δὲ Νκανὰ Σαχίβ τοσοῦτον γνωστὸς ἦν, ὥστε
ἐάν ἢ ἐν Βομβάῃ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἦν ἀληθῆς, θὰ
ἠκούομεν τι περὶ αὐτοῦ. Ἄλλὰ κατὰ τὴν ἐκ
Καλκούττας ἀναχώρησιν ἡμῶν οὐδεὶς πλέον
περὶ τούτου ὠμίλει καὶ κατὰ τὰς ἐν τῇ πορείᾳ
ἡμῶν ληφθεῖσας πληροφορίας ἐφαίνετο, ὅτι ἡ
διοίκησις εἶχε πλῆνηθῆ.

Τῇ 19 ματίου διήλθομεν τὴν πολίχνην Χίτ-
τρην. Τὸ Steam-House εὑρίσκετο ἤδη 430 χι-
λιόμετρα ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς ἀναχωρήσεως.
Τῇ ἐπιούσῃ περὶ λύχων ἀφὰς ὁ χαλκοῦς γίγας
μετὰ φλογεράν ἡμέραν ἀρικνεῖτο εἰς τὰ περί-
χωρα τῆς Γάγκας, ἔστημεν παρὰ τῇ ὄχθῃ ἱεροῦ
ποταμιδίου τῆς Φαλγούς, γνωστοτάτου τοῖς
προσκυνηταῖς, ἐνώπιον μεγάλου πεποῦς τοπίου
σκιαζομένου ὑπὸ ὠραίων δένδρων, δύο περίπου
μίλια μακρὰν τῆς πόλεως. Ἐσκοποῦμεν 36
ὄρας, ἦτοι δύο νύκτας καὶ μίαν ἡμέραν, ἐκεῖσε
διαμειναι· ἐπειδὴ ἡ χώρα εἶναι περιεργότατη.

Τῇ ἐπιούσῃ ἀπὸ τῆς τετάρτης πρωΐνης ὄρας
ὁ Βάνξ, Χωδ καὶ ἐγὼ, μὴ ἀκολουθήσαντες τοῦ

τοῦ συνταγματάρχου κατηυθυνόμεθα πρὸς τὴν
Γάγκην.

Λέγεται ὅτι 150 χιλ. προσκυνηταὶ ἐτησίως
προσέρχονται εἰς τὸ κέντρον αὐτὸ τῆς βραχμα-
νικῆς λατρείας. Τῶ ὄντι αἱ παρὰ τῇ πόλει ὁδοὶ
ἐπληροῦντο ἀπειραρίθμων ἀνδρῶν, γυναικῶν,
γερόντων καὶ παιδῶν. Ὁ Βάνξ εἶχεν ἐπισκεφθῆ
τὸ μέρος αὐτὸ τῆς Βαχάρ, καθ' ἣν ἐποχὴν διε-
νοεῖτο σιδηροδρομὸν ἀτελῆ ἔτι. Ἐγίνωσκε λοι-
πὸν τὴν χώραν, ὥστε οὐκ εἶχομεν χρεῖαν κρείτ-
τονος ὁδηγοῦ. Ἐγγὺς τῆς δικταίας ὀνομαζομένης
ἱερᾶς πόλεως, ὁ Βάνξ ἔδειξεν ἡμῖν ἱερὸν δέν-
δρον, περὶ ὃ οἱ λάτρεις ἀμφοτέρων τῶν φύλων
καὶ πάσης ἡλικίας ἐδέοντο. Τὸ δένδρον τοῦτο
ἦν ἀπιπάλ· γιγαντιαῖον ἔχον κορμὸν. Ἄλλὰ
κρίτοι οἱ πλείστοι τῶν κλάδων αὐτοῦ εἶχον ἤδη
ἐκ γήρατος πέσει, μόνις δικκοσίων μέχρι τρια-
κοσίων ἐτῶν βίον ἠρήθμει. Δένδρον Βόδδι, εἶναι
τὸ θρησκευτικὸν ὄνομα τοῦ τελευταίου τούτου
ἀντιπροσώπου τοῦ γένους τῶν ἱερῶν πιπάλ, τῶν
σκιασκντων ταύτην τὴν θέσιν, ἐπὶ μακρὰν σει-
ρὰν αἰώνων, καὶ ὧν τὸ πρῶτον 500 πρὸ τῆς
ἐλευσεως τοῦ Χριστοῦ ἐνιαυτοῦς ἐφυτεύθη ἐκεῖσε.
Οἱ περὶ τὰς ρίζας αὐτοῦ συναθροόμενοι φαντα-
κοὶ ἐπίστευον ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Βούδας ἐφύ-
τευσε αὐτό. Ἐκτείνεται νῦν ἐπὶ ἐρειπωμένου
ἀνδρήρου, παρὰ τινι νεῶ ἐκ κεράμων ἀρχαιοτά-
της καταγωγῆς.

Ἡ παρουσία τριῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐν μέσῳ το-
σοῦτων χιλιάδων Ἰνδῶν οὐχὶ εὐμενῶς ὑπεβλέ-
πετο. Οὐδὲν εἶπον ἡμῖν, ἀλλ' ἠδυνατοῦμεν
μέχρι τοῦ ἀνδρήρου ἢ ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ ναοῦ
εἰσεῦσαι!

«Ἐὰν ὑπῆρχε βραχμάν τις, εἶπεν ὁ Βάνξ, ἢ
ἐπίσκεψις ἡμῖν θὰ ἦν τελειότερα, καὶ ἴσως ἐδυ-
νάμεθα τὸ οἰκοδόμημα ἰδεῖν.

— Πῶς! ἱερεὺς ἦττον αὐστηρὸς τῶν πι-
στῶν; ἠρώτησα.

— Πᾶσα αὐστηρότης ἐνώπιον τοῦ χρυσοῦ
κάμπτεται! εἶπεν ὁ Βάνξ· ἄλλως τε δέον οἱ
βραχμάνες νὰ ζήσωσι.

— Δὲν βλέπω τὴν ἀνάγκην; ἀπεκρίναντο ὁ
λοχαγὸς, μὴ τρέφωμ πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς, τὰ ἦθη,
προλήψεις ἀντικείμενα σεβασμοῦ καὶ ἔθνη αὐτῶν,
τὴν ἀνοχὴν, ἣν οἱ συμπκτριῶται του εἰδείνουον.
Ἐθεώρει τὴν Ἰνδικὴν ὡς ἔκτασιν πλουσίν εἰς
θήραν καὶ τῶν κατοίκων τῶν τε πόλεων καὶ τῶν
κωμῶν προὔτιμα τὰ σαρκοβόρα τῶν δρυμόνων.

Μετὰ τὸ ἱερὸν δένδρον ὁ Βάνξ ὠδήγησεν
ἡμᾶς εἰς τὴν Γάγκην. Ὅσφ πρὸς τὴν πόλιν ἐπλη-
σιάζομεν τοσοῦτον οἱ προσκυνηταὶ ἐπηύξανον.
Μετ' οὐ πολὺ ἐν τῶ μέσῳ τοῦ λειμῶνος ἡ Γά-
γκια ἐφάνη ἐπὶ τῆς κορυφῆς βράχου, ὃν διὰ τῶν
γραφικωτάτων οἰκοδομῶν αὐτῆς ἐπιστέφει. Τὸ
τὰ μάλιστα πρὸς αὐτὴν ἐλκύνον τοὺς περιηγη-
τάς ἐστιν ὁ ναὸς τοῦ Βισνοῦ, συγχρόνου ἀρχι-
τεκτονικῆς, ἐπειδὴ ἀνφοδομήθη ἀπὸ τινων
ἐτῶν παρὰ τῆς βασιλίδος τοῦ Ὀσκάρ. Τὰ πε-
ρίεργα τοῦ ναοῦ εἰσι τὰ δείγματα, ἅπερ ὁ Βι-
σνοῦ κατέλιπε τῆς εἰς τὴν γῆν καθόδου αὐτοῦ
ὅπως πολεμήσῃ τὸν δαίμονα Μάικν. Ἡ πάλη
μεταξὺ θεοῦ καὶ δαίμονος οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον
ἦν ἀμφίβολος, ὁ δαίμων ἠττήθη, καὶ ὄγκος λί-
θου ἐν τῶ περιβόλῳ τοῦ Βισνοῦ-Πῆδ δεικνυό-
μενος, δηλοῖ διὰ τῶν βαθέων τύπων τῶν ποδῶν
ὅτι ὁ διάβολος εἶχεν ἰσχυρὸν ἀντίπαλον.

Προσθέτω ὅτι ὁ ὄγκος λίθου ἦν ὄρατὸς μό-
νοις τοῖς Ἰνδοῖς, ἐπειδὴ οὐδενὶ Εὐρωπαϊῶ ἐπε-
τρέπετο τὰ θεῖα ταῦτα λείψανα ἀποθαυμάσαι.
ἴσως, ὅπως διακρίνη τις ταῦτα ἐπὶ τοῦ θρυμα-
τουργοῦ λίθου, δέον νὰ ἔχῃ ἰσχυρὰν πίστιν, μὴ
ἀπαντωμένην πλέον παρὰ τοῖς πιστοῖς τῶν δυ-
τικῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ Βάνξ ἐδοκίμασε διὰ τῶν
ρουπιῶν τὴν εἰσοδὸν ἐκβιάσαι, ἀλλ' οὐδεὶς ἱε-
ρεὺς ἐδέχθη τοιαύτην ἀμοιβὴν ἱεροσυλίας. Οὕτως
οὐκ ἠδυνήθημεν εἰσελθεῖν ἐν τῶ νεῶ καὶ ἰδεῖν
τὴν μορφήν τοῦ ἡδέως καὶ ὠραίου νεκρίου, τοῦ
κυκνόχροου, ἐνδεδυμένου δ' ὡς περ οἱ τῆς ἀρ-
χαϊότητος βασιλεῖς, περιφανοῦς ἕνεκα τῶν δέκα
αὐτοῦ ἐνσαρκώσεων, ἅς παριστᾷ τὸ συντηρητι-
κὸν στοιχεῖον, ἀντιτιθέμενον τῶ Σίβα τῶ ἀγρίῳ
ἐμβλήματι καταστρεπτικοῦ στοιχείου, καὶ ὅπερ
οἱ Βαϊρνάβαι λάτρεις τοῦ Βισνοῦ, θεωροῦσιν ὡς
τὸν πρῶτον τῶν 330 ἑκστ.!! θεῶν τῶν κο-
σμούντων τὴν ἐπ' ἀπειρὸν πολυθεϊκὴν αὐτῶν
μυθολογίαν.

Ἀδύνατος ἡ περιγραφὴ τῆς πληθῆος τῶν
ναῶν, τῆς συσφιρώσεως τῶν βιχαρῶν, οὐς ἔδει
νὰ κάμφωμεν ἢ ὑπερβῶμεν ὅπως μέχρι τῆς
ἱερᾶς ἀρχιθῶμεν πόλεως. Καὶ αὐτὸς ὁ Θεσεὺς,
τὸν μίτον τῆς Ἀριζάνης ἐν χειρὶ ἔχων, θὰ ἐπλα-
νᾶτο ἐν τῶ λαβυρίνθῳ ἐκεῖνῳ. Κατήλθομεν
λοιπὸν τοῦ βράχου τῆς Γάγκας.

Κατὰ τὴν ἀφίξιν ἡμῶν εἰς τὴν ὄχθη τῆς
Φαλγούς τὴν λείχουσκν τὸν βράχον τῆς Γάγκας
ἢ καταπληκτικὴ συμπύκνωσις προσκυνητῶν ἀνε-

πτύχθη ενώπιον ἡμῶν. Ἐκεῖσε ἀναμίξ συνω-
θοῦντο ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γέροντες καὶ παῖ-
δες, ἄστοι καὶ ἀγρόται, πλούσιοι βαβοῦ καὶ
πένητες *βαῦται*, Βαχίχαι, ἔμποροι καὶ γεωρ-
γοί· Κχατρίκι, ὑπερήφανοι πολεμιστὰί· Σουδραί,
ἄθλιοι τεχνῖται διαφόρων φυλῶν· παρίκι, ὄντες
ἐκτὸς τοῦ νόμου· ἐν ἐνὶ λόγῳ ἄπασαι αἱ τῆς
Ἰνδικῆς κοινωνικαὶ τάξεις, ὁ ῥωμαλέος Ῥαδ-
ζοῦπ ὄθων τὸν καχεκτικὸν Βεγγαλὸν, οἱ ἄνδρες
τοῦ Πενδζάβ ἀνθιστάμενοι τοῖς μωχμεθνοῖς
τοῦ Σίνδια. Οἱ μὲν ἦλθον ἐν ἀμαξίοις, οἱ δὲ ἐν
ὀχήμασιν ἐλκομένοις ὑπὸ μεγάλων βοῶν, ἕτεροι
ἐκτάδην κεῖνται παρὰ ταῖς κμήλους αὐτῶν, ὧν
ἡ κεφαλὴ ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἕτεροι
ὠδοιπώρησαν πεζῇ, ἐξ ἀπασῶν τῶν γωνιῶν
τῆς χερσονήσου. Τῆδε κακεῖσε ἐκτείνονται σκη-
νὰ, ἀπεξευγμένα ὀχήματα, κλύβια ἐκ κλά-
δων, προσωρινὰ τῶν προσκυνητῶν οἰκήσεις.

«Τὰ ὕδατα τῆς Φαλγοῦς ἔσονται μετὰ τὴν
δύσιν τοῦ ἡλίου ἀκτάλληλα πρὸς πόσιν, ἐπειδὴ
εἰσὶν ἱερὰ καὶ ἄπασα ἡ ὑποπτος αὕτη πληθὺς
λουσθήσεται ἐν αὐτοῖς, ὡς οἰλάτρεϊς τοῦ Γάγγου
ἐν τοῖς ὕδασιν αὐτοῦ.»

Ὅτε διήλθομεν διὰ τῶν χιλιάδων αὐτῶν Ἰν-
δῶν ἐν στενῷ συσσωρευμένων διαστήματι, κατὰ
πρῶτον τὸ οὖς ἡμῶν ἔπληξε θόρυβος μουσικῶν
ὀργάνων, ἄπερ ἔκρουον ἐπαῖται, τὴν δημοσίαν
ἐλεημοσύνην ἐπικαλοῦμενοι. Ἐκεῖσε συνῆσπει-
ροῦντο ἀπειροπληθεῖς τυχодиῶνται, ὧν οἱ πλεῖ-
στοὶ ἐπεδείκνυον ψευδεῖς πληγὰς, ὡς ὁ *Κλωπὲρ-
Τρουίφον* τοῦ μεσαιῶνος. Ἀλλ' ἐὰν οἱ ἐξ ἐπαγ-
γέλματος ἐπαῖται ὑπεκρίνοντο τὸν ἀνάπτηρον,
οἱ φανταστικοὶ αὐτεκολωδοῦντο. Φακίρ τε καὶ
γουσαῖνικὴ παμπληθεὶς ἦσαν γυμνοὶ, κεκλυμ-
μένοι ἐκ τέφρας· τοῦ μὲν ὁ βραχίον εἶχεν ἀγκύ-
λωσιν ἕνεκα συνεχοῦς τῶν νεύρων ἐπισυντά-
σεως, τοῦ δὲ τὴν χεῖρα οἱ αὐτοῦ ὄνυχες εἶχον δια-
περάσει. Ἄλλοι εἶχον διὰ τοῦ σώματος αὐτῶν
μετρήσει ἄπασαν τὴν ὁδόν, ἢ διήνυσαν ἐκτει-
νόμενοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐπανεγερόμενοι καὶ
αὔθις πίπτοντες, ὡς κωνῶν γεωμέτρου. Ἐνταῦθα
πιστοὶ μεθυσθέντες διὰ χάργ—ὀπίου ἀνμε-
μιγμένου μετὰ ἐγγύματος καννάβεως—ἐρέ-
μικτο ἐκ κλάδων δένδρων δι' ἀγγίστρων βεβυ-
θισμένων εἰς τοὺς ὄμους αὐτῶν. Οὕτω κρεμά-
μενοι περιεστρέφοντο μέχρις οὗ ἀποκοπομένων
τῶν σαρκῶν αὐτῶν ἐπιπτον ἐν τοῖς ὕδασι τῆς
Φαλγοῦς. Ἄλλοι, πρὸς δόξαν τοῦ Σίβα, διε-

τρήτους ἔχοντες τὰς κνήμας, τὴν γλῶσσαν
εἰς τεμάχια, διὰ βελῶν δὲ τὸ σῶμα αὐτῶν
διαπεπερασμένον, ἔθετον ὄφεις ὅπως τὸ τῶν
πληγῶν αὐτῶν αἷμα λείψωσι. Τὸ θέαμα τὴν
ἀποτρόπκιον δι' ὀφθαλμοῦς Εὐρωπαϊοῦ, ὥστε
ἔσπευσα τὸ βῆμα, ἀλλ' ὁ Βάνξ λαβόμενός μου
αἴφνης.

«Ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς» εἶπε.

Τῇ στιγμῇ ταύτῃ βραχυμὰν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ
πλήθους ἐπερῆνη, ἐγείρων δὲ τὴν δεξιὰν ἐδείξε
τὸν ἡλίον, ὃν ὁ ὄγκος τοῦ βράχου τῆς Γάγγιας
ἀπέκρυπτε πρότερον. Ἡ πρώτη ἀκτίς ἡ ὑπὸ τοῦ
λαμπροῦ ἐκπεμφθεῖσα ἀστέρως, ὑπῆρξε τὸ ση-
μεῖον. Τὸ πλῆθος γυμνὸν ἤδη, εἰσῆλθεν εἰς τὸ
ἱερὸν ὕδωρ. Ἐγένοντο τότε ἀπλαῖ καταδύσεις,
ὡς ἐπὶ τῶν πρώτων τοῦ βαπτίσματος χρόνων,
μετ' οὐ πολὺ εἰς ἀληθεῖς καταβυθίσεις μετα-
βληθεῖσαι. Ἀγνοῶ ἐὰν οἱ κατηχούμενοι οὗτοι
ἀπγγέλλοντες τὰς *σλόκας* ἢ ὕμνους, οὓς ἐπὶ
δικαίᾳ ἀμοιβῇ ὑπηγόρευον αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς,
ἐσκέπτοντο τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ
πλύνωσι. Λαμβάνοντες ὕδωρ ἐν τῷ κοιλωματι
τῆς πλάτης, ῥοιτίζοντες τὰ τέσσαρα κύρια
ἄκρα, ἔρριπτον σταγόνας τινὰς ἐπὶ τοῦ προσώ-
που, φροντίζοντες ὅπως ἀποσπάσωσι τοῦλάχισ-
τον ἀνὰ μίαν τῆς κεφαλῆς των τρίχα δι' ἐκά-
στην ἀμαρτίαν. Πόσοι τούτων ἔδει νὰ ἐξέλθωσι
τῶν ὑδάτων τῆς Φαλγοῦς φαλακροί!

Τοιοῦτοι δ' οἱ φρενητώδεις ἀλλαλαγμοὶ τῶν
πιστῶν τούτων, ὅτε μὲν συνταρασσόντων τὸ
ὕδωρ διὰ τῶν αἰφνηθίων καταβυθίσεων αὐτῶν,
ὅτε δὲ ὑψηλόθεν πιπτόντων καὶ τρομαζόντων
τὰς σάρκας, αἵτινες τῆς ἀντίπεραν ἐξερχόμεναι
ὄχθη; ἐκπληκτοὶ ἐθεώρουν τὴν ἐν ταῖς οἰκήσεσιν
αὐτῶν εἰσβολὴν καὶ ἐπλήρουν τὸν ἀέρα διὰ τοῦ
κρότου τῶν ὑπερμεγέθων αὐτῶν μασσητήρων.

Ἦν κειρὸς τοὺς παραδόξους τούτους εὐλαβεῖς
νὰ καταλίπωμεν παρασκευαζομένους διὰ τὴν ἐν
τῷ Κλίξ, ἢ παραδείσῳ τοῦ Βράχμα εἰσοδὸν
καὶ ἀνέλθωμεν τὴν ὄχθη τῆς Φαλγοῦς ὅπως
ἀριχθῶμεν εἰς τὸ ὄχημα ἡμῶν.

Τὸ γεῦμα συνεκάλεσεν ἡμᾶς ἄπαντας περὶ
τὴν τράπεζαν. Ὁ λοχαγὸς Χωδ τὴν ἐσπέραν περι-
ῆλθε τὰ πέριξ πρὸς θήραν, ἐνῶ ὁ Στώρ, Καλοῦθ
καὶ Γούμης συνέλεγον ξύλα καὶ ἔφερον ὕδωρ,
ἐπλήρουν δὲ καὶ τὴν ἐστίαν ὅπως λίαν πρῶτ
ἀπέλωμεν. Τῇ 9 ἐσπερινῇ ὥρᾳ ἄπαντες ἐν
τοῖς κοιτώσιν ἡμῶν ἤμεθα. Νυξ γαληνιαία,

ἀλλὰ ζοφερά. Πυκναὶ νεφέλαι βρύνουσαι τὴν
ἀτμόσφαιραν ἀπέκρυπτον τοὺς ἀστέρας· ἡ θερ-
μότης ἦν ἀφόρητος. Διὰ τῆς θυρίδος μου, ἢν
κατέλιπον ἀνεωγμένην, εἰσέδουε φλογερὸς ἀήρ,
μέγρι δὲ τοῦ μεσονυκτίου ἤμην αὔπνος. Περὶ
τὴν πρώτην πρωϊνὴν ὥραν ὑπόκωφον ἤκουσα θό-
ρυβον, κατὰ μῆκος τῶν ὀχθῶν τῆς Φαλγοῦς ἐκ-
τεινόμενον. Ὑπέθεσα τὸ πρῶτον, ὅτι ὑπὸ τὴν
εὐφροῖαν ἀτμοσφαιρᾶς ἄγαν κεκορεσμένης ἡ-
λεκτρισμοῦ, θελλωδῆς ἀήρ θὰ ἐπήρχετο δυ-
τικῶθεν. Θὰ ἦν ἀναμφιβόλως θερμὸς, ἀλλ' ἀνα-
νεῶν τὰ στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρᾶς θὰ καθί-
στα τρυτὰ πνευστικώτερα. Ἡπατώμην· τὰ περὶ
ἡμᾶς δένδρα ἐν ἀπολύτῳ ἔμενον ἡρεμῆ. Ἐφερα
τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς θυρίδος καὶ ἠκουάμην, ὁ
μεμικρυσμένος θόρυβος ἐξηκολούθει, ἀλλ' οὐδὲν
εἶδον. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Φαλγοῦς ἦν ζοφερο-
τάτη ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐξ ἐκείνων τῶν τρομαδι-
κῶν κατοπτρίσεων, ἃς οἰαδῆποτε διακίνησις
αὐτῆς θὰ παρήγε. Ὁ θόρυβος οὔτε ἐν τῇ ἀτμο-
σφαιρᾷ οὔτε ἐν τῷ ὕδατι τὴν ἀρχὴν εἶχε.

Οὐδὲν ὅμως ὑποπτον ἰδὼν κατεκλίθην, καὶ
ἐνεκα τῆς κοπώσεως ὑπνώσα. Μετὰ δύο ὄρας,
καθ' ἣν στιγμὴν αἱ προῦται τῆς αὐγῆς μικρα-
ρυγὰ διὰ τοῦ σκότους διεισέδυσαν, ἀποτόμως
ἐξηγήθη. Ἐκάλουν τὸν μηχανευτήν.

«Κύριε Βάνξ;

— Τίς μὲ ζητεῖ;

— Ἐλθετε λοιπόν.»

Διέγων τὴν φωνὴν τοῦ Βάνξ καὶ τὴν τοῦ
μηχανικοῦ, ἄρτι εἰς τὸν διάδρομον εἰσελθόντος.
Ἐγεθεις εὐθὺς κατέλιπον τὸν κοιτῶνα μου. Ὁ
Βάνξ καὶ Στώρ ἦσαν ἤδη ἐν τῇ ἐμπροσθίῳ βε-
ράνδᾳ· ὁ συνταγματάρχης προηγῆθη ἔμευ, ὁ
δὲ λοχαγὸς τυχῆως προσῆλθε.

«Παρατηρήσατε, κύριοι!» εἶπεν ὁ Στώρ.

Αἱ πρῶται τῆς ἡοῦς λάμψεις ἐπέτρεπον ὅπως
τὰς ἀκτῆς τῆς Φαλγοῦς καὶ μέρος τῆς εἰς διὰ-
στημα πολλῶν μιλίων ἐκφαινομένης ὁδοῦ ἐπι-
σκοπήσωμεν. Μεγάλως δ' ἐξεπλάγηνμεν ἰδόντες
πολλὰς Ἰνδῶν ἐκκτοντάδας, πληρούσας τὰς
ὄχθας τῆς ὁδοῦ.

«Εἰσὶν οἱ τῆς χθῆς προσκυνηταί, εἶπεν ὁ λο-
χαγός, ἀναμένουσι δὲ τὴν ἀνατολὴν ὅπως εἰς
τὰ ἱερὰ ὕδατα βυθισθῶσι!

— Οὐχί, ἀπεκρίνατο ὁ Βάνξ. Δὲν δύνανται
ἐν τῇ Γάγγᾳ τὸν καθαρστικὸν τῶν ποιήσων ἦλ-
θον δὲ διότι...

— Διότι ὁ χαλκοῦς ἡμῶν γίγας τὸ σύνθημα
ἀποτέλεσμα πρήγαγε! ἀνεφώνησεν ὁ λοχα-
γός. Ἐμαθον ὅτι γιγαντιαῖος ἐλέφανς, κολοσσός,
οἷον οὐδέποτε εἶδον, ἦν εἰς τὰ πέριξ καὶ ἦλθον
ὅπως ἀποθυμασῶσιν αὐτόν.

— Ἐὰν ἀρκεσθῶσιν εἰς θαυμασμόν! εἶπεν
ὁ μηχανευτής.

— Τί φοβεῖται Βάνξ; ἠρώτησεν ὁ συνταγ-
ματάρχης.

— Φοβοῦμαι μήπως οἱ φανταστικοὶ οὗτοι κω-
λύσωσιν ἡμῖν τὴν ὁδόν!

— Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἔστο συνετός! Μετὰ
τοιούτων εὐλαβῶν δεόμεθα προφυλάξεως.

— Καλοῦθ, εἶπεν ὁ Βάνξ τῷ θερμαστῇ, τὸ
πῦρ εἶναι ἑτοιμόν;

— Ναί, κύριε.

— Ἄναψον, λοιπόν.

Ἦν ἡ τρίτη καὶ ἡμίσεια τῆς πρωῆας. Ὁ λέ-
βης ἐθερμάνθη, μέλας δὲ καπνὸς ἐξῆλθε τῆς
γιγαντιαίας τοῦ ἐλέφαντος προβοσκίδος, ἥς τὸ
ἄκρον εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων ἀπώλλυτο.

Πάραυτα Ἰνδοὶ τινες πλησιάζαντες περιεκύ-
κλωσαν ἡμᾶς. Αἱ πρῶται τάξεις τῶν προσκυ-
νητῶν ἤγειραν τοὺς βραχίονας, ἔτειναν αὐτοὺς
πρὸς τὸν ἐλέφαντα, ἐκυρτώθησαν ἐγονάτισαν καὶ
ὑπτιοὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐρίφθησαν. Ἀναμφιβόλως
λατρεῖν προσέφερον αὐτῷ. Ὁ συνταγματάρχης,
ὁ λοχαγὸς καὶ ἐγὼ ἀνησυχούμεν περὶ τοῦ τέ-
λους τῆς λατρείας ταύτης. Ὁ Μάκ Νάιλ ἐθεώ-
ρει αὐτοὺς σιγῶν. Ὁ δὲ Βάνξ ἦν ἐν τῷ πυργί-
σκῳ μετὰ τοῦ Στώρ, ὅθεν ἠδύνατο κατὰ βού-
λησιν ὀδηγεῖν τὸ γιγαντιαῖον ζῷον.

Τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ ὁ λέβης ἐμυκάτο. Τὸν δὲ
μυκηθμὸν τοῦτον ὑπέλαβον οἱ Ἰνδοὶ ὡς τὴν
ἐξωργισμένην κρυγὴν ἐλέφαντος ὑπερφυσικῆς
τῆς ζωῆς. Τὸ μανόμετρον ἐδείκνυε πίεσιν πέντε
ἀτμοσφαιρῶν, ὁ δὲ Στώρ κατελίμπανε τὸν ἀτμὸν
ἐξερχόμενον διὰ τῶν δικλείδων. Ἡ κατὰ μῆκος
τῆς Φαλγοῦς βρύνουσα ὁδὸς ἐντελῶς ὑπὸ
τῶν εὐλαβῶν ἦν κατελημμένη. Ἀδύνατον δ'
ἦν νὰ προχωρήσωμεν μὴ κατακερματίζοντες
τούτους. Ὁ Βάνξ ἐξήγαγε δύο συριγμοὺς εἰς οὓς
οἱ προσκυνηταὶ διὰ φρενητωδῶν ἀπεκρίθησαν
ὠρυγμῶν. Ὁ γίγας ἡμῶν ἐκινήθη, ἐκπέμπων
διὰ τῆς προβοσκίδος σίφωνας ἀτμοῦ. Τὸ πλῆ-
θος πρὸς στιγμὴν ἀπεχώρησεν, οἱ μυκηθμοὶ τοῦ
ἐλέφαντος ἠῤῥησαν, ἤρξατο δὲ βαίνων διὰ τῶν
πυκνῶν τάξεων τῶν Ἰνδῶν.

«Προσοχή, Βάνξ!» ἔκραζα αἴφνης.

Κλίνων τὴν κεφαλὴν ἐκτός εἶδον δωδεκάδε τῶν φαντατικῶν ῥιπτομένους ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μετὰ τῆς ἀποφάσεως, ὅπως ὑπὸ τοὺς τροχοὺς τῆς βαρέας ἡμῶν μηχανῆς κατασπαρχθῶσι,

«Προσοχή! μκκρύνθητε! ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ συνταγμακτάρχης.

— Τὰ κτήνη! ἀνέκραζεν ὁ λοχαγὸς Χῶδ. Ὑπολαμβάνουσι τὸ ὄχημα ἡμῶν ὡς τὸ ἄρμα τοῦ Σαγγερνώτ! Ἐπιθυμοῦσι νὰ κατασυντριβῶσιν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἱεροῦ ἐλέφαντος.

Ὁ Στῶρ ἐκώλυσε τὴν συγκοινωνίαν τοῦ ἀτμοῦ. Οἱ προσκυνηταὶ ἐκτάδην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, οὐδὲν ἐσκόπουν ἔγερθῆναι. Περὶ αὐτοὺς δὲ ἡ φαντατικὴ πληθὺς ἐνεθάρρυνε τούτους. Ὁ Βάνξ ἠγνόει τί πράζει. Αἴφνης ιδέα τις ἐπῆλθεν αὐτῷ.

Ἦνοιξε τὸ ἐπιστόμιον τῶν κυλίνδρων καὶ πυκνοὶ σίφωνες ἀτμοῦ ὀρμητικῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐξετάθησαν, ἐνῶ ὁ ἀὴρ ἀντήχει ἐκ τῶν ἰσχυρῶν συριγμῶν.

«Ζήτω! Ζήτω! ἀνέκραζεν ὁ λοχαγὸς Χῶδ πνίξε αὐτοὺς, Βάνξ.»

Ἡ ιδέα ἦν καλή. Οἱ φαντατικοὶ ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ ζεματισθέντες ἠγέρθησαν τρομερὰς ἐξάγοντες κρυγὰς. Ἐζήτησαν νὰ σπαρχθῶσιν, ἀλλ' οὐχὶ νὰ καῶσι.

Τὸ πλῆθος ἀπεχώρησεν ἐλευθερῶσαν τὴν ὁδόν, ὁ ἐλέφας ἐκινήθη, οἱ δὲ τροχοὶ ἔδρακον τὸ ἔδαφος.

«Ἐμπρός! ἔμπρός!» ἀνέκραζεν ὁ λοχαγὸς πλῆττων τὰς χεῖρας ἐκ χαρᾶς.

Καὶ εὐθὺς τὴν ὁδὸν διασχίζων ὁ Χαλκοῦς Γίγας, ἀπώλετο ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐκπεπληγμένου πλήθους, ὡς φανταστικὸν ζῶον ἐντὸς νεφέλης ἀτμοῦ.

Z'. ΩΡΑΣ ΤΙΝΑΣ ΕΝ ΒΕΝΑΡΕΣ

Ἡ λεωφόρος ἦν ἤδη ἐνώπιον τοῦ Steam-House ἡ ὁδὸς αὕτη, ἥτις διὰ τῆς Σασσεράμ ἔφερον εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Γάγγου παρὰ τῇ Βεναρῆς. Ὁ Βάνξ ἐπεθύμει ὅπως τὸ ἐσπέρας ὦμεν εἰκοσιπέντε ἀπὸ τῆς Γάγιας λεύγας καὶ εἰς τὰ πέριξ τῆς πολίχνης Σασσεράμ διανυκτερεύσωμεν.

Αἱ τῆς Ἰνδικῆς ὁδοὶ ἀποφεύγουσι κατὰ τὸ δυνατὸν τὰς κοίτας τῶν ὑδάτων, δι' ἃς γίνεται χρεῖα γεφυρῶν, δαπανηροτάτων ἐν στρώμασι γῆς ἀσταθεστάτοις. Οὕτως ἔτι εἰσὶν ἀτελεῖς

ἐνιαχοῦ, ἐνθα ἠδυνάτουν νὰ ἀποφύγῃσι ποταμὸν ἢ χεῖμαρρον. Ἀληθῶς ὀπάρχει πορθμεῖον, τὸ ἀρχαῖον χονδροειδὲς ἐκεῖνο μηχανήμα, ὅπερ ὅπως μεταφέρει τὸ ὄχημα ἡμῶν, ἤρκει. Εὐτυχῶς οὐκ εἴχομεν χρεῖαν αὐτοῦ. Οὕτω τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐδέησε νὰ διέλθωμεν σπουδαῖν χεῖμαρρον, τὸν Σῶν. Ὁ ποταμὸς οὗτος πνιζῶν ἀνωτῆς Ῥότας ἐκβάλλει ἐν τῷ Γάγγῃ μετὰ Ἄρραχ καὶ Δινκπάρης. Οὐδὲν εὐκολώτερον τῆς οἰδοῦ αὐτοῦ! ὁ ἐλέφας μετεβλήθη εἰς θαλάσσιον μηχανήμα, κατήλθε τὴν ὄχθην ἐπὶ χθιμαλοῦ ἐπικλινούς, εἰσῆλθεν ἐν τῷ ποταμῷ, ἔμεινεν ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ, οἱ εὐρεῖς πόδες αὐτοῦ πλήττοντες τὸ ὕδωρ, ὡς αἱ πτέρυγες ἔλικος, εἴλικον ἠρέμα τὸ ὄχημα. Ὁ λοχαγὸς Χῶδ ἐπεφώνει ἐκ χαρᾶς.

(Ἔπεται συνέχεια.)

Η ΛΕΥΚΗ ΚΑΙ Η ΜΕΛΑΙΝΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

η

ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

Γλαφυρότατον ἔργον τοῦ περιπαθηστάτου καλλήμου τοῦ ἀγγλοῦ καθηγητοῦ κ. Gordon Christie δημοσιευθήσεται ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 1 Μαρτίου τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» ὡς πρωτόλιοντακτικῆς αὐτοῦ συνεργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ.

Στοιχεῖα ῥωμαϊκῆς Γραμματολογίας. Οὕτως ἐπιγράφεται κομψὸν τομίδιον ἐκδοθὲν πρό τινας ὑπὸ τοῦ κ. Ἰκκ. Χ. Δραχάτση καθηγητοῦ ἐν Πειραιῇ.

Τοῦ ἔργου τούτου εὐσυνόπτως καὶ γλαφυρῶς ἱστοροῦντος τὴν γέννησιν, ἀκμὴν καὶ παρακμὴν τῆς Λατινικῆς φιλολογίας, πρὸς δὲ ἐρουνδωντος τὴν σχέσιν ταύτης πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, θερμῶς συνιστῶμεν τὴν ἀπόκτησιν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις.

Ὁ ἐκδότης ΣΤΕΦ. Η. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ διεύθυνσις ἐν ὁδῷ ἀγ. Κωνσταντίνου ἀρ. 30.

Ὡς καὶ ταῦτα τ' ἀπ' τῆς χαρᾶς γελοῦνε σὰν διαβάξει πῶς μεγαλώνει τὸ παιδί, μὲ τὰ παιγνίδια παίξει ἐκεῖνα ποῦ τοῦ ἔστειλε· τοῦ ἄρρεσε νὰκούη πῶς μ' εὐχαρίστησι πολλὴ τῇ ξένη δέχτη κόρη. Μονάχα σὰν ἐδιάβαζε τὸ μέρος ὅπου εἶχε γραμμένο πῶς τρελλάθηκε ὁ ἄθλιος Τζοβάννης δὲ ξέρω πῶς σὰ μιὰ κεντιὰ μὲς' ἔς τὴν καρδιά νογάει μὰ πάλι τὴν ἐξέχασε. «τὸ ἄλλο», λέει, γράμμα θὰ τὸ διαβάσω ὕστερα· τώρα θὰ τραγουδήσω, γιαν' εἶνε τὸ παιδάκι μου καλὰ καὶ ἡ καλὴ μου.» Ἔτο' εἶπε κ' ἄρχισε γλυκὸ νὰ λέη τραγουδάκι, σὰν κείνο ποῦ τραγοῦδαγε τῇ μέρᾳ ποῦ πρωτῶδε τῇ Βιττωρίτσα· κ' ἔλεγε τὸ τραγουδάκι τέτοια «Γιὰ δέστο τὸ λαφόπουλο! ἔς τῇ βρύσι πάντα πάει, γιαν' ἂν δὲν πιῇ κρῦο νερὸ θαρρεῖ πῶς θὰ πεθάνη γιὰ δέτε με τὸ φοβερο τῆς θάλασσας κουρσάρο, πῶς τρέχω ἔδω πῶς τρέχω κ' εἰς μία ματιὰ νὰ κλέψω, γιαν' ἂν δὲν πάρω τῇ ματιᾷ θὰ πέσω νὰποθάνω. Μικρὴ, μικρὴ ἀγάπη μου, γλυκὸ γαρεφαλάκι! γύρισε δέμε μιὰ φορὰ καὶ πέμου νὰ λογάκι, νὰ δῆς ἂν εἶμαι ἀετὸς ἔχω φτερά ἔς τοὺς ὤμους καὶ θὰ πετάξω μιὰ φορὰ κοντὰ μου νὰ σὲ φέρω.» Ἔτο' ἔλεγε κ' ἔχαιρουνταν οἱ σύντροφοι τώρα, γιαν' ἔβλεπαν πῶς ἔκαμε διάθεσι σὰν πρῶτα. χορέψανε, τραγοῦδησαν καὶ σὰν ἐκουραστήκαν, ἀρχίσαν ἀπὸ τὸ ψηλὸ νὰ κατεβαίνουν βράχο, κάτω νὰ πᾶν ἔς τὴν ἀμμουδιὰ νὰ κοιμηθοῦν τὸ βράδυ, νὰκούν τὸ κῦμα ποῦ σιγὰ μὲ τὰ χοχλάδια παίξει

Σ' τὸ δρόμο ποῦ κατέβαιναν ἔς τὸ δρόμον ὅπου πᾶνε πάλι σὰν νᾶρθε μιὰ κεντιὰ ἔς τὸ στῆθος τοῦ Μανέτα, πάλι μὲ πρόσωπο σκυφτὸ νὰ διαλογιέτ' ἀρχίζει· «τί διάβολο νὰ ἔπαθεν ἐκεῖνος ποῦ τρελλάθη; λέει μονάχος· «ἦτανε μὲ τόση πάντα γνώσι! ἀλήθεια! γιὰ νανοίξωμε καὶ τὸ δικό του γράμμα, νὰδοῦμε λόγια γνωστικὰ ἔχει αὐτοῦ γραμμένα γιᾶνε καὶ τοῦτα παλαβά;» ἀνάθεμα τὴν ὥρα ποῦβαλε κείνη τῇ βουλή νανοίξη τέτοιο γράμμα! Διαβάξει μιὰ, διαβάξει δρό, διαβάξει τρεῖς καὶ πέντε κ' ἔγεινε καναίτρινος· ἄξαφνα πρασινίζει, στέκει, βαστᾷ τὸ μέτωπο μὲ τὸ ζερβὶ του χέρι, καὶ τὸ χτυπᾷ μιὰ φορὰ· λέεις κ' αὐτὸς τρελλάθη. Τὸν βλέπουνε οἱ σύντροφοι, κάνουν νὰ τοῦ μιλήσουν, μὰ πάλι δὲν εἰξέρουνε τί τρώει τὴν καρδιά του· θέλουνε κάτι νὰ τοῦ ποῦν, μὰ πάλι φόβον ἔχουν μὴν τύχη καὶ τὸν βλάψουνε, σὰν ἄξαφνα τὸν βλέπουν π' ἐτρήκλιζε καὶ δὲν μπορεῖ ἔς τὰ πόδια του νὰ στέκη, μόν' σὲ μιὰ πέτρα κάθησε, κ' ἀρχίσαν νὰ τρέχουν ἔς τὰ μάγουλά του δάκρυα, σὰν νᾶτανε ἡ ὥρα ποῦ πεγαμμένο φέρανε μπροστὰ του τὸ παιδί του

Κανείς δὲν ἀποκότησε, ἐκεῖ κοντὰ νὰ πάη

νά τὸν ῥωτήση νὰ ἰδῆ τί ἔχει ἔς τὴν ψυχὴν του,
 γιατί τὸ ξέρανε, θυμὸς σὰν ἤθελε τὸν πιάση
 νὰ τοῦ μιλή δὲν ἔπρεπε, κανεὶς νὰ τὸν ρωτᾷ.
Μονάχα ὁ λοστρόμος του, ὁ γκάρδιακὸς του φίλος,
 πῆγε κοντὰ καὶ σπλαχνικὰ ἔτσι τότε ῥωτᾷ.
 «Γιὰ πέ μου, καπετάνιο μου, πέμου, καλέ μου φίλε,
 πῆνε αὐτὸ ποῦ σ' ἀγγυξε ἔς τὰ φυλλοκάρδια μέσα;
 τί ἔπαθες ποῦ νὰ σταθῆς δὲν εἴμπορεῖς ἔς τὰ πόδια;
 πέ μου· γιατί σά λέ' κανεὶς σὲ σύντροφο τὸν πόνου
 τοῦ φαίνεται τὸ στήθος του πῶς κάτι ἐλαφρώνει.»
 Ἔτσι εἶπ' ὁ φίλος, στάθηκε μὲ χέρια σταυρωμένα
 προσμένοντας ἀπάντησι τοῦ κάκου! κείνον ἔπληραν
 τὰ δάκρυα περισσότερο, νὰ τὸν ἰδῆ δὲν στρέφει·
 μόν' σὲ κομματ' ἀπὸ βαθειά, ποῦ φάνηκε θὰ σπάση
 τὸ στήθος τ', ἀνασιέναξε, καὶ βγάξ' ἀπὸ τὸν κόρφο
 τὸ γράμμα ποῦ τὸν ἔσφαξε, κ' ἔτσι σιγὰ σοῦ λέει·
 «θυμᾶσαι, φίλε, μιὰ φορά εἰς τὰ Σφακιὰ τί μοῦ πες
 κυττάζοντας ποῦ πῆγαινα μ' ἕνα παππᾶ ἔς τὸ δρόμο;
 τί ὡμορφος ποῦνε αὐτός! πολλαὶς καρδιαὶς θὰ κάψῃ
 σοῦ φαίνεται πειὸ ὡμορφος πῶς εἶν' ἀπὸ κοπέλλα.»
 Τότες ἐκεῖνος χαμηλὰ τὰ μάτια του ἔχε ρίξει,
 κ' ἐγὼ δὲν ἐκατάλαβα, δὲν πρότεξα καθόλου
 πῶς ἦταν κείν' ἢ ὡμορφιά φωτιά γιὰ νὰ μὲ κάψῃ
 Καὶ τώρα ἔλα κύτταξε! νάδῃς ἐδῶ τί γράφει.
 Θαρρῶ τὸ ξέρεις, πειὸ μπιστὸς ἀπ' τὸ Τζοβάννη ἄλλος
 δὲν βρέθηκ' ἀπ' αὐτοὺς κανεὶς ποῦχω ἔς τὴν δούλεψί μου.»
 Ἔτσι ὁ Μανέτας μίλησε, κ' ὁ γκαρδιακὸς του φίλος
 διαβάζει μιὰ δυὸ φοραὶς τὸ γράμμα τοῦ Τζοβάννη
 στέκει καὶ διαλογίζεται, ἔτσι τὰ φέρνει κ' ἔτσι
 μὰ «ὄχι» τέλος μιὰ φωνὴ ἐφώναξε μεγάλη,
 «μονάχ' αὐτὸ δὲν γίνεται νὰ γείνουν οἱ ἀγγέλοι
 διαβόλοι· κάτι μυστικὸ ἔς αὐτὸ τὸ γράμμα θᾶνε.
Μανέτα; τὸ κεφάλι μου ἐγὼ τὸ βάζω κάτω·
 δὲν γίνεται τέτοιο κακὸ νὰ κάμ' ἢ Βιτωρίτσα.»
 μὴν τὸ πιστέψῃς, ψέμματα θελᾶνε δίχως ἄλλο
 τέτοιο κακούργημα ποτὲ τέτοιος παππᾶς δὲν κάνει,
 γιατί ἔχει φόβου τοῦ Θεοῦ, ἐγὼ τονε γνωρίζω.»
 Σὰν ἔτσι ὁ φίλος ὁ καλὸς λέγει καὶ βεβαιώνει,
 παρηγοριὰ ἔς τὰ σπλάχνα του λαβαίνει ὁ καπετάνιος
 σηκώνεται, τὰ μάτια του σφουγγίζει καὶ μὲ κρῦο
 νίβει νερὸ τὸ πρόσωπο, σὰν πάλι νὰ στενάξῃ
 ἀρχίνισεν ἀπ' τὴν καρδιά· μὰ πάλιν ὁ λοστρόμος
 τοῦ λέει «τώρα σήχασε, κ' ἐγὼ θελᾶ ξετάσω
 καὶ ξέρετο πῶς μὲ αὐτὸ τὸ χέρι θελᾶ κόψω
 τὴν κεφαλὴν τοῦ ταρλαμπᾶ, ἂν τύχη κ' ἦν' ἀλήθεια.»
 Ἔτσι εἶπ' ὁ φίλος, κ' ἔγυρε νὰ ἴσυχάσῃ λίγο
 ὁ καπετάνιος κατὰ γῆς ἀπάνω εἰς τὰ φύκια.

Ὡς τόσο λύπη ἔχουσε κ' οἱ ναύταις ὅπου βλέπουν
 τὸ δόλιο καπετάνιο τους ἔς τὰ δάκρυα βοιωτημένον·
 εἰς τὸ λοστρόμο πᾶν κοντὰ κ' ἔτσι τὸν ἔρωτᾶνε
 ὁ καπετάνιος τέπαθε; τί ἔχει ὁ καπετάνιος;

Ἐκεῖνος θέλει μυστικὸ τὸ πρᾶγμα νὰ φυλάξῃ,
 μὰ μουρμουρίζουν «τί θαρρεῖς;» τοῦ λέει ἕνας ποῦχε
 τὸ πρόσωπο κατάμαυρο ἀπ' τὸν πολὺ τὸν ἥλιο,
 «μονάχα σὺ τὸν ἀγαπᾶς τὸν καπετάν Μανέτα;
 μία φορὰ ἔς τὸ στήθος μου ἔχω πληγὴ παρμένα,
 ποῦ δυὸ κομμάτια κόντευε ὀχτρός του νάτον κάμη;
 μόνο ἔστη μέση μπῆκα ἔγώ μὲ κίνδυνον μεγάλο
 καὶ τὴ ζωὴν του γλύτωσα· θαρρῶ καλὰ τὸ ξέρεις,
 καὶ τώρα θέλεις ἀπὸ μᾶς νὰ κρύβῃς τὸ κακὸ του!»
 «Τί νὰ σᾶς πῶ, μωρὸ παιδιὰ;» λέγει ὁ λοστρόμος τώρα
 «τοῦ καπετάνιον γράφουνε πῶς ὁ παππᾶς ἐκεῖνος
 ποῦ πῆγαινε ἔστο σπίτι του, τοῦ βλάπτει τὴν τιμὴν του.»
 «Τί, λές; τί λές λοστρόμο μας; πῶ, πῶ τὸν καυμένο!»
 μὲ μιὰ φωνὴ φωνάξανε οἱ ναύταις ὅλοι τώρα
 «ἄμ' ἔχει δικί' ὁ ἄμοιρος, καὶ ποιὸς τὰ γράφει ταῦτα;»
 «ὁ σκλάβος τ' ὁ πιστότερος», μοῦ εἶπεν, «ὁ Τζοβάννης.»
 «ἀκόμα τὸ χειρότερο» ἀπολογιέται κάποιος,
 γιατί ποτὲ δὲ βρέθηκε σὲ ψέμμα κομπωμένος
 καὶ κάτι τρέχει.» «Σιωπή! σιγὰ, σιγὰ, μιλεῖτε
 «γιὰ τὸ Θεό» μὲ ταπεινὴ φωνὴ ὁ λοστρόμος λέγει
 «γιατὶ ἔγώ τοῦ πα ψέμματα πῶς εἶνε ὅλα ταῦτα.»
 «Τί ψέμματα ξεψέμματα! τοὺς ταρλαμπάδες ὅλοι
 τοὺς ξέρομε· ὁ Σατανᾶς σὰν ἔμπη ἔστην ψυχὴν τους,
 τί κάνουνε δὲ ξέρουνε» ἀπολογιέται τρίτος,
 «ὁ Σφικιανὸς κουρσάρους μας θαρρῶ μὲ κερατάκια»...
 Τέτοιαις κουβένταις κάνουνε καὶ ὅλο μουρμουρίζουν
 τοῦ κάκου τοὺς συμβούλεψε καὶ πάλι ὁ λοστρόμος
 νὰ πάφουνε τὰ λόγια τους· ἐκεῖνοι τὸ σκοπὸν τους,
 σὰν νᾶχε ὁ διάβολος ἐκεῖ βαλμένα τὴν οὐράν του.
 Καὶ τῶνοντι ἦταν τὸ κακὸ γιὰ νάρθη δίχως ἄλλο.
 ποῦ ὅταν εἶνε γιὰ νάρθη κανεὶς δὲν τὸ μπουδίζει
 λαμπάδες δὲ σὲ βοηθοῦν νὰ νάψῃς ἔς τῆς εἰκόνας,
 μηδὲ λιθάνι καὶ κερὶ ἔστης ἐκκλησιαὶς νὰ δώσῃ·
 Λιγάκι ξεζαλίστηκε ὁ καπετάν Μανέτας,
 κ' ἀπὸ τὰ χόρτα ποῦτανε γερμένους, ἐσηκώθη·
 ἀρχίνισε νὰ περπατῇ χωρὶς νὰ τόνε βλέπουν,
 καὶ λίγο λίγο ἔφτασε κοντὰ σ' τὸν τόπον ποῦταν
 οἱ ναύταις καὶ κουβέντιαζαν. «Μωρὲ καλὰ τὸ λένε»,
 ἔλεγε ὁ ἕνας «πῶς αὐτοὶ οἱ ταρλαμπάδες ἄλλο
 ποτὲ δὲν συλλογίζονται κεῖ πέρα ποῦ καθῶνται
 ποῦ τῶν καὶ πίνουνε καλὰ τὸ μέλι καὶ τὸ λάδι,
 παρὰ ποιὰ εἶν' ἢ πειὸ καλὴ ἀπ' τῆς χωριτωπούλαις». —
 «Καὶ λές τὸ πρᾶμ' ἀληθινὸν θεῖανε δίχως ἄλλο;
 ἕνας ψηλὸς ἀρώτησε μὲ μακρὰ τὰ γένεια
 «Δὲν εἶδες πῶς τὸ πιστεῦνε, σύντροφε, κ' ὁ λοστρόμος;»
 ἀπολογήθη ὁ πρωτινός· «τί νὰ σοῦ πῶ; δὲν εἶνε
 μιὰ πὸ τῆς Φράγκισαις κ' αὐτῆ; ἔστη Βενετιὰ δὲν εἶδες
 πῶς εἶνε πρᾶμμα σπάνιον ἢ τίμια γυναίκα;
 Ἀκόμη καὶ ἔστην Παναγιὰ βάζουν ἐκεῖ φικισίδου,
 μὲ βόμπαις τὴν στολίζουνε καὶ μ' ἄπρεπα στολίδια.»
 «Παιδιάκι μου, σὰν παντρευτῆς», ὁ τρίτος πάλι λέει
 παπούτσ' ἀπὸ τὸν τόπον σου κ' ἄς εἶν' καὶ μπαλωμένο

ἀν μπλέξης μὲ τῆς Φράγκισσας, τέτοια καὶ σὺ θὰ πάθῃς.»
 Ἔτσι μιλοῦσαν χωρατὰ οἱ ἀκακοὶ κουρσάροι,
 κι' ὁ Σατανᾶς ποῦ τῶβαλε ἔστο νοῦ του νὰ χαλάσῃ
 τέτοιο καλὸ ἀντρόγυνο, τέτοιο ἀγαπημένο,
 τῶφερ' αὐτοῦ γιὰ νὰ περνᾷ ὁ καπετὰν Μανέτας·
 ἀκούει πῶς ἡ Φράγκισσας ποτὲ δὲν ἔχουν πίστι,
 κακὰ πολὺ πῶς ἔκαμε γυναῖκα νὰ μὴ πάρῃ
 ἀπ' τὰ Σφακιὰ καὶ τὸ πολὺ χειρότερο ἀπ' τᾶλλα
 πῶς καὶ αὐτὸς ὁ φίλος του τὸν εἶχε γελασμένα·
 ἄλλα τοῦ εἶπε αὐτουνοῦ κι' ἄλλα ἔστους ναύτας λέει,
 γιὰτὶ ἔξέκινους φάνηκε πῶς πιστεῦε τὸ πρᾶγμα.

Σὰν πέσῃ ἀξαφνα φωτιὰ σὲ σπίτι ποῦ μὴ μάννα
 ἔχει παιδὶ μοναχογιῶ, καὶ ξεπετᾶνε φλόγες
 μεγάλαις, ποῦ δὲ δύνεται κανεὶς νὰ βοηθήσῃ,
 ἐκεῖν' ἡ δύστυχη ζητᾷ κεῖ μέσα νὰ πηδήσῃ,
 μὰ πάλι πίσω στέκεται, μαδάει τὰ μαλλιά της,
 βγάζει φωναὶς ποῦ τὴν καρδιὰ ραγίζει τοῦ ἀνθρώπου·
 τέτοιαν ἀκούει ἔστην καρδιὰ ὁ καπετάνιος λύπη,
 σὰν πῆρε πειὰ γιὰ βέβαιο πῶς ὅλοι τὸν γελοῦνε,
 κ' οἱ ἴδιοι ναύταις ἔπισω του σκληρὰ τὸν περιπαίξουν.
 Ἀπ' τὰ στενάγματα πυκνὸς καπνὸς θαρρεῖς πῶς βγαίνει,
 ἐσταύρωσε τὰ χέρια του, στέκει συλλογισμένος
 καὶ πάλι τρέχει δυνατὰ, σὰν τὸν τρελλὸ φωνάζει·
 Σ' τὸ ὕστερο σὰν νᾶσπασε τὴν ἄλυσι λεοντάρη,
 ἔτσ' ἔκαμε καὶ ἔτιναξε μὲ δύναμι τὰ χέρια
 «ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἄτιμους ἐγὼ θελᾷ τοὺς μάθω
 ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποῦ παίζουνε, ποιὸς εἶνε ὁ Μανέτας·
 κουρσάρος ποῦ δὲ σκιάχθηκε στοιχειὰ μηδὲ θηρία
 τῆς θάλασσας ἀγριεμμὸς, τῶν κανονιῶν τῆς μπάλλαις.»
 Ἔτσ' εἶπε, πάλι στάθηκε κι' ἀρχίνισαν σὰν βρῦσι
 νὰ τρέχουνε τὰ μάτια του «Ἄχ!» εἶπεν, «ᾠχ!» ὁ μαῦρος
 τί φίδια ποῦ μὲ ζώννουνε, μαχαίρια ποῦ μὲ σφάζουν.
 Τὸ φίλο μου τὸ γκαρδικὸ, ποῦ ἦταν ἡ χαρά μου
 ποῦ ἔλεγα πῶς μ' ἀγαπᾷ σὰν τὴ γλυκειά μου μάννα
 θὰ πνίξω κύττα τὸ πικρὸ τὸ ριζικὸ μου ποῦτταν!
 ὕστερα τὴν ἀγάπη μου, ᾠχ! Θέμου, πῶς τὸ λέω;
 τὸν ἀγγελὸ μου ὕστερα, ποῦ μὴ ματιὰ μονᾶχα
 μὲ ἔκανε νὰ λησμονῶ τῆς θάλασσας τοὺς πόνους...
 ᾠχ! ναὶ θάνοίξω μόνος μου τὸ στῆθός της νὰ πάρω
 τὴν ἄπιστη καρδιὰ, ἔστη γῆ νὰ τὴν πατήσω κάτω.
 Αὐτὸς ὁ λόγος πᾶκουσα, αὐτὸς ὁ λόγος ποῦπαν
 πῶς ἔχω κέρατα ἐγὼ, θὰ γείνη τὸ μαχαίρι
 ποῦ θὰ περάσῃ σωθικὰ τῆς μάννας τοῦ παιδιοῦ μου
 Παιδί μου! γιὰ ἄδες, ἄμοιρε Μανέτα λόγο ποῦπες!
 παιδί μου! Σφακιανὸς ἐγὼ μοῦ μέλλουνται νὰ τρέφω
 μπαστάρδους! ᾠχου! τί φωτιὰ ἔς τὸ μέτωπο καίει
 Ὅχι, δὲν πρέπει· γλήγορα θενὰ χαθῶνε ὅλοι,
 θὰ γείνη ἀποφασίσθηκε... Μὰ τώρα, στόμα, βλέπε
 γρὺ νὰ μὴ βγάλης, σώπαινε γιὰτὶ καὶ σὲ θὰ κόψω
 ἀνίσως καὶ τὸ μυστικὸ προδῶσης τοῦ Μανέτα.»